JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

OFISI YA RAIS, MIPANGO NA UWEKEZAJI

HOTUBA YA MHESHIMIWA PROF. KITILA ALEXANDER MKUMBO (MB.), WAZIRI WA NCHI, OFISI YA RAIS - MIPANGO NA UWEKEZAJI, AKIWASILISHA BUNGENI MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA OFISI YA RAIS, MIPANGO NA UWEKEZAJI KWA MWAKA 2025/26

DODOMA **APRILI, 2025**

Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan
Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania

Mheshimiwa Prof. Kitila Alexander Mkumbo (Mb.)
Waziri wa Nchi,
Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji

Mheshimiwa Stanslaus Haroon Nyongo (Mb.)
Naibu Waziri wa Nchi,
Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji

Dkt. Tausi Mbaga Kida
Katibu Mkuu
Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji

YALIYOMO

ORODHA YA VIFUPISHO iii
ORODHA YA VIAMBATISHO vi
ORODHA YA MAUMBO vii
1. UTANGULIZI 1
2. MAJUKUMU YA OFISI YA RAIS, MIPANGO NA UWEKEZAJI 6
3. MAPITIO YA UTEKELEZAJI WA MPANGO NA BAJETI YA OFISI YA RAIS, MIPANGO NA UWEKEZAJI KWA MWAKA 2024/25 7
3.1. MWENENDO WA MAPATO NA MATUMIZI HADI MACHI 2025 7
3.2. MAFANIKIO YA SERIKALI YA AWAMU YA SITA KATIKA MIPANGO NA UWEKEZAJI KWA MWAKA 2021-2025 9
3.3. MWENENDO WA UTEKELEZAJI WA VIPAUMBELE VYA OFISI YA RAIS, MIPANGO NA UWEKEZAJI KWA MWAKA 2024/25 27
3.4. UTEKELEZAJI WA MAENEO MENGINE MUHIMU KWA MWAKA 2024/25 46
3.5. UTEKELEZAJI WA MIRADI YA MAENDELEO 51
4.1. VIPAUMBELE KWA MWAKA 2025/26 NA MAOMBI YA FEDHA KWA KILA FUNGU 56
4.1.1. Fungu 011: Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji 56
4.1.2. Fungu 066: Tume ya Taifa ya Mipango 57
4.1.3. Fungu 007: Ofisi ya Msajili wa Hazina 57
4.1.4. Mamlaka ya Uwekezaj na Maeneo Maalum ya Kiuchumi Tanzania (Tanzania Investment and Special Economic Zones Authority - TISEZA) 58
5. MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI KWA OFISI YA RAIS, MIPANGO NA UWEKEZAJI, OFISI YA MSAJILI WA HAZINA NA TUME YA TAIFA YA MIPANGO KWA MWAKA 2025/26 60
6. HITIMISHO 62

ORODHA YA VIFUPISHO

AfCFTA	African Continental Free Trade Area
BIT	Bilateral Investment Treaties
BEST	Business Environment Strengthening Programme
BRELA	Business Registrations and Licensing Agency
BSEZ	Bagamoyo Special Economic Zone
CAG	Controller and Auditor General
CCM	Chama Cha Mapinduzi
CMSA	Capital Market and Securities Authority
COPRA	Cereals and Other Produce Regulatory Authority
CTI	Confederation of Tanzania Industries
DSE	Dar es salaam Stock Exchange
EPA	Economic Partnership Agreement
EPZ	Export Processing Zones
EPZA	Export Processing Zones Authority
ESRF	Economic and Social Research Foundation
EWURA	Energy and Water Utilities Regulatory Authority
FAST	Financial Access for Sustainable and Transformational
FSD Africa	Financial Sector Deepening Africa
GCLA	Government Chemist Laboratory Agency
GePG	Government electronic Payment Gateway
GovESB	Government Enterprise Service Bus
IIA's	International Investment Agreements
ISDS	Investor-State Dispute Settlement
KB	Kamati ya Baraza la Mawaziri
LTPP	Long Term Perspective Plan
Mb.	Mbunge
MECCO	Mwananchi Engineering and Contracting Company
MKUMBI II	Mpango wa Pili wa Kuboresha Mazingira ya Biasharana Uwekezaji
MOI	Muhimbili Orthopaedic Institute
MSM	Mamlaka ya Serikali za Mitaa
MTUWASA	Mamlaka ya Maji Safi na Usafi wa Mazingira Mtwara
NACSAP IV	National Corruption Strategy and Action Plan Phase Four
NBC	National Bank of Commerce
NCAA	Ngorongoro Conservation Area Authority
NHC	National Housing Corporation
NIDA	National Identification Authority
NPMIS	Nationa Project Management Information System

NSSF	National Social Security Fund
OMH	Ofisi ya Msajili wa Hazina
OR-MU	Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji
OR-TAMISEMI	Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa
OTRMIS	Office of the Treasury Registrar Management Information System
OWM	Ofisi ya Waziri Mkuu
PFMRP	Public Finance Management Reform Programme
PPD	Public-Private Dialogue
PURA	Petroleum Upstream Regulatory Authority
RITA	Registration, Insolvency and Trusteeship Agency
SDGs	Sustainable Development Goals
SEZ	Special Economic Zone
TAEC	Tanzania Atomic Energy Commission
TADB	Tanzania Agricultural Development Bank
TANESCO	Tanzania Electric Supply Company
TCAA	Tanzania Civil Aviation Authority
TMB	Tanzania Meat Board
TANAPA	Tanzania National Parks
TANCIS	Tanzania Customs Integrated System
TASAC	Tanzania Shipping Agency Corporation
TAWA	Tanzania Wildlife Management Authority
TBS	Tanzania Bureau of Standards
TCB	Tanzania Commercial Bank
TCCIA	Tanzania Chamber of Commerce, Industry and Agriculture
TCRA	Tanzania Communications Regulatory Authority
TDFL	Tanzania Development Finance Company Limited
TeSWS	Tanzania electronic Single Window System
TEHAMA	Teknolojia ya Habari na Mawasiliano
TGDC	Tanzania Geothermal Development Company
TIC	Tanzania Investment Centre
TISEZA	Tanzania Investment and Special Economic Zones Authority
TMA	Trade Mark Africa
TMDA	Tanzania Medicines and Medical Devices Authority
TP	Town Plan
TPA	Tanzania Ports Authority
TPDC	Tanzania Petroleum Development Corporation
TPSF	Tanzania Private Sector Foundation
TRA	Tanzania Revenue Authority

TSN	Tanzania Standard Newspaper
TTB	Tanzania Tourist Board
TTMS	Telecommunication Traffic Monitoring System
TZS	Shilingi za Kitanzania
UAE	United Arab Emirates
UKIMWI	Upungufu wa Kinga Mwilini
WBLM	Waraka wa Baraza la Mawaziri
WHO	World Health Organization

ORODHA YA VIAMBATISHO

Kiambatisho 1: Miradi Iliyosajiliwa na TIC Kisekta............................. 69

Kiambatisho 2: Miradi Iliyosajiliwa na TIC Kimikoa............................ 69

Kiambatisho 3: Uwekezaji Serikali ya Awamu ya Sita 70

Kiambatisho 4: Miradi iliyosajiliwa na Mamalaka ya EPZ 71

Kiambatisho 5: Miradi iliyosajiliwa na Mamlaka ya EPZ Kisekta......... 72

Kiambatisho 6: Miradi iliyosajiliwa na Mamlaka ya EPZ Kimikoa........ 72

ORODHA YA MAUMBO

Umbo 1: Asilimia ya Miradi Kisekta Iliyosajiliwa (2021-2024) 17

Umbo 2: Miradi Iliyosajiliwa kati ya Mwaka 2021 na 2024 18

Umbo 3: Mitaji Iliyovutiwa Kutoka Nje (FDI) Kutokana na Miradi ya Uwekezaji Iliyosajiliwa na TIC kati ya Mwaka 2021 na 2024 18

Umbo 4: Idadi ya Ajira Zilizotarajiwa Kupatikana Kutokana na Miradi ya Uwekezaji kati ya Mwaka 2021 - 2024... 19

01 Sura ya Kwanza

UTANGULIZI

1. ***Mheshimiwa Spika,*** ninaomba kutoa hoja kwamba kutokana na taarifa iliyowasilishwa leo ndani ya Bunge lako Tukufu na Mwenyekiti wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Utawala, Katiba na Sheria, Bunge lako lipokee na kujadili Taarifa ya Utekelezaji wa Mpango na Bajeti ya Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji kwa Mwaka 2024/25 na kuidhinisha Mpango na Bajeti ya mafungu matatu (3) ya kibajeti ambayo ni Fungu 011 - Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji; Fungu 066 - Tume ya Taifa ya Mipango; na Fungu 007 - Ofisi ya Msajili wa Hazina kwa Mwaka 2025/26.

2. ***Mheshimiwa Spika,*** awali ya yote, nianze kwa kumshukuru Mwenyezi Mungu, mwingi wa rehema kwa kutujalia uzima na afya njema na kutuwezesha kukutana kwa mara nyingine katika Mkutano wa 19 wa Bunge (Bunge la Bajeti) kujadili taarifa ya utekelezaji wa Mpango na Bajeti ya Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji kwa mwaka 2024/25 pamoja na mapendekezo ya Mpango na Bajeti wa mwaka 2025/26.

3. ***Mheshimiwa Spika***, kwa dhati kabisa, napenda kutumia fursa hii kumshukuru Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa kuendelea kuniamini mimi pamoja na Mheshimiwa Stanslaus Haroon Nyongo (Mb.), Naibu Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji katika kutekeleza majukumu ya Ofisi

hususan usimamizi wa Mipango ya Taifa na Uwekezaji wa Sekta ya Umma na Sekta Binafsi. Tunapenda kumhakikishia kuwa, tutaendelea kusimamia kikamilifu jitihada zake katika kuimarisha uchumi kupitia Mipango thabiti na Uwekezaji wenye tija. Tunashukuru pia kwa maono na mwongozo wake katika maendeleo ya Taifa letu na jitihada zake binafsi katika kuimarisha diplomasia ya uchumi iliyochochea kuimarika kwa ushirikiano baina ya nchi yetu na nchi mbalimbali, kuboresha mazingira ya uwekezaji na ufanyaji biashara nchini, na kuitangaza nchi yetu kuwa kivutio na mahala salama katika uwekezaji. Tunamwombea afya njema, ili watanzania waendelee kunufaika kupitia hekima na busara zake katika maridhiano, ustahimilivu, kubadilisha fikra, mifumo na mwelekeo wa Taifa letu kwa maendeleo endelevu na jumuishi ya watanzania.

4. ***Mheshimiwa Spika***, ninampongeza Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa kupata tuzo maalum ya Kimataifa ya *Global Goalkeeper Award* kutoka Taasisi ya *Gates Foundation* kwa kutambua jitihada zake katika sekta ya afya na mafanikio ya Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania katika kupunguza vifo vya kina mama wajawazito na watoto chini ya umri wa miaka mitano. Ofisi ya Rais – Mipango na Uwekezaji ikiwa ni msimamizi wa utekelezaji wa mipango ya maendeleo tunatambua tuzo hiyo ina mchango katika kufikia Malengo ya Maendeleo Endelevu (Sustainable Development Goals – SDGs).

5. ***Mheshimiwa Spika,*** pia, ninapenda pia kumshukuru Mheshimiwa *Dkt.* Philip Isdor Mpango, Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ambaye amendelea kutekeleza vema wajibu wake wa kumsaidia Mheshimiwa Rais na miongozo yake yenye kutia chachu na hamasa katika maendeleo ya Taifa.

6. ***Mheshimiwa Spika,*** pia, ninampongeza Mheshimiwa Dkt. Hussein Ali Mwinyi, Rais wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi kwa uongozi wake makini na jitihada zake kubwa katika kuendelea kuijenga Zanzibar yenye maendeleo makubwa.

7. ***Mheshimiwa Spika,*** ninapenda pia kuwapongeza Mheshimiwa Kassim Majaliwa Majaliwa (Mb.), Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Mheshimiwa Dkt. Dotto Mashaka Biteko (Mb.), Naibu Waziri Mkuu na Waziri wa Nishati, kwa kumsaidia Mheshimiwa Rais kutekeleza kwa ufanisi majukumu yake ya kuendesha nchi yetu vema.

8. ***Mheshimiwa Spika,*** nitumie nafasi hii kutoa pole kwako, Waheshimiwa Wabunge na wananchi wote kwa ujumla kwa msiba uliolipata Bunge kufuatia kifo cha Mheshimiwa Dkt. Faustine Engelbert Ndugulile, aliyekuwa Mbunge wa Jimbo la Kigamboni na Mkurugenzi mteule wa Shirika la Afya Duniani (WHO) kanda ya Afrika kilichotokea tarehe 27 Novemba, 2024 alipokuwa akipatiwa matibabu nchini India. Hayati Dkt. Ndungulile atakumbukwa kwa mchango wake muhimu katika kuboresha Sekta ya afya nchini na Bara la Afrika kwa ujumla. Tunawaombea marehemu wote pumziko la amani. Vilevile, kwa napenda kutuma salamu za pole pia ziwaendee kwa wote walikumbwa na misiba ya kuondokewa ndugu, jamaa na marafiki. watu wao wa karibu.

   Mwenyezi Mungu awalaze marehemu wote mahala pema peponi, Amina!

9. ***Mheshimiwa Spika,*** ninapenda kukupongeza wewe binafsi, kwa kusimamia vema mhimili huu wa Bunge kwa umahiri mkubwa sana.

Aidha, ninampongeza Mheshimiwa Naibu Spika kwa weledi wake katika kusimamia na kuongoza Bunge lako Tukufu.

10. ***Mheshimiwa Spika,*** nitoe shukrani za dhati kwa wajumbe wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Utawala, Katiba na Sheria chini ya uongozi mahiri na imara wa Mwenyekiti wake Mheshimiwa Dkt. Joseph Kizito Mhagama, Mbunge wa Jimbo la Madaba na Makamu wake Mheshimiwa Florent Laurent Kyombo, Mbunge wa Jimbo la Nkenge, Waheshimiwa Wajumbe wote wa Kamati kwa ushauri na umakini wao wakati wa kujadili na kupitia Taarifa ya Utekelezaji wa Mpango na Bajeti ya Mwaka 2024/25 na Mapendekezo ya Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Mwaka 2025/26. Ushauri na maelekezo yao yamekuwa msingi muhimu katika kuandaa Hotuba hii ninayoiwasilisha leo.

11. ***Mheshimiwa Spika***, ninawashukuru viongozi wenzangu katika Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji, kwa ushirikiano wao katika kutekeleza majukumu yetu na kwa maandalizi mazuri ya Hotuba hii. Hawa ni pamoja na Mheshimiwa Stanslaus Haroon Nyongo (Mb,) Naibu Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji, Dkt. Tausi Mbaga Kida (Katibu Mkuu, Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji), Dkt. Fred Matola Msemwa (Katibu Mtendaji wa Tume ya Taifa ya Mipango), Ndugu Nehemiah Kyando Mchechu (Msajili wa Hazina), Ndugu Gilead John Teri (Mkurugenzi Mtendaji wa Kituo cha Uwekezaji Tanzania) na Ndugu Charles Jackson Itembe (Mkurugenzi Mkuu wa Mamlaka ya Maeneo ya Uzalishaji kwa Mauzo ya Nje). Aidha, ninawashukuru Menejimenti na watumishi wote wa Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji kwa ushirikiano wanaonipa katika kutekeleza majukumu yangu.

12. Mheshimiwa Spika, kipekee kabisa ninawashukuru wananchi wa Jimbo la Ubungo kwa kuendelea kuiunga mkono Serikali ya Awamu ya Sita inayoongozwa na Mheshimiwa *Dkt*. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na kunipa ushirikiano na imani wakati wote ninapoendelea kuwawakilisha.

13. ***Mheshimiwa Spika,*** katika kutekeleza majukumu yangu ambayo yananilazimu muda mwingi kuwa nje ya nyumbani isingekuwa rahisi bila maombi na dua kutoka kwa familia yangu. Kipekee kabisa ninapenda kumshukuru Mke wangu kipenzi Bi. Prosista Prosper Laswai na watoto wangu Aggrey, Kelvin na Abigael kwa upendo, uvumilivu na utayari wenu unaonipatia ari ya kuendelea kuwahudumia Watanzania kwa moyo, uzalendo na weledi wangu wote.

14. ***Mheshimiwa Spika***, pamoja na utangulizi nilioutoa hapo juu, Hotuba yangu ina sehemu kuu nne: Maelezo mafupi kuhusu Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji; Mafanikio ya Serikali ya awamu ya sita 2021 – 2025; Taarifa ya Utekelezaji wa kazi zilizofanyika kwa Mwaka 2024/25; na Mapendekezo ya Mpango na Bajeti kwa Mwaka 2025/26.

02 Sura ya Pili

MAJUKUMU YA OFISI YA RAIS, MIPANGO NA UWEKEZAJI

15. ***Mheshimiwa Spika***, kwa mujibu wa Hati Na. 407 ya Mgawanyo wa Majukumu ya Serikali, Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji ina jukumu la kutunga, kusimamia na kuratibu utekelezaji wa Sera katika masuala ya Mipango, Uwekezaji na Kuboresha Mazingira ya Biashara na Uwekezaji nchini.

16. ***Mheshimiwa Spika,*** Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji ina majukumu mahsusi yafuatayo:

(i) Kubuni na kusimamia utekelezaji wa Sera kuhusu Mipango na Uwekezaji nchini;

(ii) Kuratibu na kuhamasisha uwekezaji wa ndani na nje ya nchi;

(iii) Kuboresha mazingira ya biashara na uwekezaji;

(iv) Kuratibu Taasisi za kitaifa na kimataifa zinazohusika na uwekezaji; na

(v) Kusimamia Taasisi zilizo chini ya Ofisi ambazo ni Tume ya Taifa ya Mipango, Ofisi ya Msajili wa Hazina, Kituo cha Uwekezaji Tanzania (TIC) na Mamlaka ya Uzalishaji kwa Mauzo ya Nje (EPZA).

03

Sura ya Tatu

MAPITIO YA UTEKELEZAJI WA MPANGO NA BAJETI YA OFISI YA RAIS, MIPANGO NA UWEKEZAJI KWA MWAKA 2024/25

3.1. MWENENDO WA MAPATO NA MATUMIZI HADI MACHI 2025.

3.1.1 Makusanyo ya Maduhuli

17. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2024/25, Ofisi ya Rais – Mipango na Uwekezaji iliidhinishiwa kukusanya maduhuli yenye jumla ya **Shilingi trilioni 1.113** kupitia Fungu 007 - Ofisi ya Msajili wa Hazina**.** Maduhuli hayo yanatokana na gawio, michango ya asilimia 15 ya mapato ghafi ya Taasisi zinazochangia, mapato yanayotokana na uendeshaji wa Mfumo wa Usimamizi wa Mawasiliano ya Simu Tanzania (TTMS), rejesho la riba na mikopo, ziada na malipo mengineyo.

18. ***Mheshimiwa Spika,*** hadi kufikia Machi, 2025**,** jumla ya **Shilingi bilioni 664.53** zilikusanywa sawa na **asilimia 86** ya lengo la kukusanya **Shilingi bilioni 768.58** kwa kipindi kinachorejewa na **asilimia 60** ya lengo la mwaka. Sehemu kubwa ya makusanyo itapatikana katika kipindi cha robo ya nne ya mwaka 2024/25.

19. ***Mheshimiwa Spika***, mafanikio haya yamechangiwa na uimarishaji wa mifumo ya TEHAMA kwa kuunganisha mfumo wa Mpango na Bajeti (PlanRep) na mifumo ya ERMS na e-Watumishi pamoja na kufanya maboresho ya mfumo wa MUSE ambao umewezesha kupata taarifa halisi za matumizi katika Taasisi na Mashirika ya Umma ili kuongeza

uwazi na uwajibikaji katika usimamizi wa fedha za Umma. Aidha, kupitia uunganishaji wa mifumo imerahisisha upatikanaji wa taarifa mbalimbali ikiwemo mapato na matumizi ya Taasisi na Mashirika ya Umma.

3.1.2 Bajeti iliyoidhinishwa

20. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2024/25, Mafungu matatu (3) ya Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji yaliidhinishiwa jumla ya **Shilingi bilioni 121.33** kwa ajili ya matumizi ya kawaida na miradi ya maendeleo. Kati ya kiasi hicho, **Shilingi bilioni 100.25** ni kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na **Shilingi bilioni 21.08** ni kwa ajili ya Matumizi ya Miradi ya Maendeleo. Matumizi ya Kawaida yanajumuisha **Shilingi bilioni 82.36** kwa ajili ya Matumizi Mengineyo na **Shilingi bilioni 17.89** kwa ajili ya Matumizi ya Mishahara. Aidha, Matumizi ya Miradi ya Maendeleo yanajumuisha **Shilingi bilioni 15.59** fedha za ndani na **Shilingi bilioni 5.49** fedha za nje.

21. ***Mheshimiwa Spika,*** hata hivyo, baada ya mapitio ya bajeti ya nusu mwaka, bajeti ya Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji iliongezeka kwa njia ya uhamisho kati ya mafungu na kufikia **Shilingi bilioni 275.03.** Kati ya fedha hizo, **Shilingi bilioni 253.74** ni kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na **Shilingi bilioni 21.29** ni kwa ajili ya Matumizi ya Miradi ya Maendeleo.

3.1.3 Matumizi

22. ***Mheshimiwa Spika,*** katika kipindi cha Julai, 2024 hadi Februari, 2025, mafungu matatu (3) ya Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji yamepokea na kutumia jumla ya **Shilingi bilioni 171.47** kwa ajili ya

Matumizi ya Kawaida na Miradi ya Maendeleo sawa na **asilimia 62.35** ya kiasi kilichoidhinishwa. Kati ya kiasi kilichopokelewa, **Shilingi bilioni 10.47** ni kwa ajili ya Mishahara, **Shilingi bilioni 155.83** ni kwa ajili ya Matumizi Mengineyo na **Shilingi bilioni 5.17** ni kwa ajili ya miradi ya maendeleo. Aidha, matumizi hlisi yalifikia Shilingi **bilioni 169.68** sawa na **asilimia 98.96** ya kiasi kilichopokelewa.

3.2. MAFANIKIO YA SERIKALI YA AWAMU YA SITA KATIKA MIPANGO NA UWEKEZAJI KWA MWAKA 2021-2025

23. ***Mheshimiwa Spika***, katika kipindi cha miaka minne ya Serikali ya Awamu ya Sita (2021 – 2025), mafanikio mbalimbali yamepatikana katika maeneo ya mipango ya Taifa ya Maendeleo, uwekezaji wa umma na sekta binafsi na maboresho ya mazingira.

3.2.1 Mipango ya Taifa ya Maendeleo

24. ***Mheshimiwa Spika,*** Serikali ya Awamu ya Sita chini ya Uonongizi mahiri wa Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania imefanya mageuzi makubwa katika kuimarisha mipango ya Taifa. Itakumbukwa kuwa tarehe 22 Aprili, 2021 Mheshimiwa Rais alipolihutubia Bunge la 12 la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa mara ya kwanza, pamoja na masuala mengine, aliweka wazi dhamira yake ya kusimamia na kuimarisha ukuaji wa uchumi nchini. Ili kufikia azma hiyo Mheshimiwa Rais ameanzisha Tume ya Taifa ya Mipango inayosimamia na kuratibu masuala ya mipango na Uchumi ya nchi. Tume hiyo, ambayo Mwenyekiti wake ni Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania imeonesha mafanikio makubwa katika kipindi cha miaka miwili tangu kuanzishwa kwake ikiwa ni pamoja na yafuatayo:

(i) Kukamilisha Maandalizi ya Dira ya Taifa ya Maendeleo 2050

25. ***Mheshimiwa Spika,*** mwaka 2024/25 Ofisi imeendelea kuratibu maandalizi ya Dira ya Taifa ya Maendeleo ya mwaka 2050 ambapo Rasimu ya Dira ya Taifa ya Maendeleo 2050 ilizinduliwa tarehe 11 Desemba, 2024 na Mheshimiwa Dkt. Hussein Ali Mwinyi, Rais wa Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar. Maandalizi ya rasimu hiyo yalihusisha hatua jumuishi za ushirikishwaji wa wadau na wananchi, ambapo jumla ya washiriki 1,172,106 kutoka Tanzania Bara na Zanzibar walifikiwa kupitia mikutano, warsha, na majukwaa ya majadiliano. Aidha, uchambuzi wa maoni ya wadau na wananchi, pamoja na maandalizi ya moduli ya uchumi jumla na taarifa ya idadi ya watu (demographic dividend), vimewezesha kubainisha viashiria vya uchumi na maeneo ya kipaumbele yaliyopendekezwa kuzingatiwa katika Dira 2050. Baada ya uzinduzi wa Rasimu ya Dira ya Taifa, Tume iliendelea na mchakato wa kuhakiki rasimu hiyo ambapo jumla ya wadau 1,268 wameshiriki kwenye vikao vya uhakiki. Kukamilika kwa Dira 2050 kutawezesha Taifa kuwa na maendeleo endelevu kupitia kubainisha mwelekeo wa nchi kimkakati kwa kipindi cha muda mfupi; wa kati na muda mrefu; malengo; na mikakati ya utekelezaji. **Aidha, nipende kulifahamisha Bunge lako Tukufu kuwa Dira ya Taifa ya Maendeleo 2050 imeandaliwa na Watanzania na kwa kutumia fedha zetu za ndani kwa asilimia 100**.

(ii) Uandaaji wa Mpango Elekezi wa Muda Mrefu

26. ***Mheshimwa Spika,*** Ofisi imeendelea na uratibu wa zoezi la uandaaji wa Mpango Elekezi wa Muda Mrefu (LTPP) ambao ni Mkakati wa Utekelezaji wa Dira 2050 utakaotumika kama mwongozo wa maandalizi wa Mpango wa Muda wa Kati na Muda mfupi. Zoezi la uandaaji wa Mpango lilianza Januari 2025 baada ya kukamilika kwa rasimu ya Dira.

Aidha, matarajio ni kuwa Mpango Elekezi wa muda mrefu pamoja na Dira zitawasilishwa Serikalini kwa ajili ya udhinishwaji na kupitishwa na Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ifikapo Juni, 2025.

3.2.2 Kuboresha Mazingira ya Biashara na Uwekezaji

27. ***Mheshimiwa Spika*****,** Serikali inaendelea na utekelezaji wa Mpango wa Kuboresha Mazingira ya Biashara na Uwekezaji nchini (MKUMBI) unaolenga kuboresha mazingira ya biashara na uwekezaji nchini kwa kuondoa changamoto mbalimbali katika taratibu za uwekezaji na ufanyaji biashara. Katika kipindi cha utekelezaji wa Serikali ya Awamu ya Sita, chini ya uongozi wa Mheshimiwa. Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, maboresho makubwa ya ya Kisera, Kisheria na Kikanuni yamefanyika yaliyochagia kuimarisha mazingira ya Uwekezaji na Biashara. Utekelezaji huo ulijumuisha kurekebisha sheria za kuwezesha uanzishwaji na uendeshaji wa uwekezaji na biashara; kufuta au kupunguza tozo ambazo zilionekana kuwa ni changamoto kwa biashara; kuunganisha taasisi zilizokuwa zinatekeleza majukumu yanayofanana; na kuweka mifumo ya kieletroniki ya utoaji huduma kwa lengo la kuongeza ufanisi na uwazi kwa wawekezaji na wafanyabiashara.

28. ***Mheshimiwa Spika***, baadhi ya mafanikio katika uimarishaji wa mazingira ya biashara ni pamoja na:

a) Serikali imepitia na kurekebisha sheria na kanuni 66 zilizoibuliwa wakati wa kufanya tathmini ya MKUMBI hususan katika sekta ya uwekezaji, viwanda na biashara, kilimo, ufugaji, afya na maliasili na utalii. Marekebisho ya sheria hizi yamesaidia kupunguza ushuru na

kurahisisha upatikanaji wa ardhi kwa wawekezaji, kukuza biashara na uchumi kwa ujumla;

b) Serikali imefuta au kupunguza tozo, ada na faini mbalimbali zipatazo 383 zilizobainishwa kuwa kero katika ufanyaji biashara. Kwa mfano, Mamlaka ya Maabara ya Mkemia Mkuu wa Serikali (GCLA) ilifuta ada 14 na kupunguza kiasi cha ada 9, Bodi ya Sukari Tanzania (SBT) ilifuta ada 16, Mamlaka ya Dawa na Vifaa Tiba (TMDA) ilifuta ada 12, Shirika la Viwango Tanzania (TBS) lilifuta ada 6, Wakala wa Usalama na Afya Mahali pa Kazi (OSHA) ilifuta ada 11 na kupunguza kiasi cha ada 4, Jeshi la Zimamoto na Uokoaji (FFR) lilipunguza ada 8. Pamoja na maboresho haya, Serikali imeendelea kufanyia kazi tozo mpya zilizoibuka baada ya zoezi la tathmini kukamilika;

c) Serikali imeondoa au kuunganisha majukumu ya mamlaka za udhibiti ambayo yanafanana. Mathalani majukumu ya kutoa vibali vya kusafirisha kemikali vilivyokuwa vinatolewa na taasisi za Mamlaka ya Dawa na Vifaa Tiba Tanzania (TMDA), Wakala ya Barabara Tanzania (TANROAD) na Mamlaka ya Maabara ya Mkemia Mkuu wa Serikali (GCLA) hivi sasa vinatolewa na GCLA pekee; mwingiliano kati ya Taasisi ya Udhibiti na Viatilifu katika Ukanda wa Kitropiki (TPRI) na Idara ya Mimea umeondolewa; muingiliano wa mamlaka kati ya TBS na Bodi ya Nyama kuhusu usajili, uuzaji na uhifadhi wa nyama ulitatuliwa kati ya mamlaka hizo mbili; majukumu ya kupanga viwango vya kitaifa vya ubora wa mafuta hivi sasa yanafanywa na Shirika la Viwango Tanzasnia (TBS) pekee badala ya Mamlaka ya Udhibiti wa Huduma za Nishati na Maji (EWURA) na TBS kwa pamoja.

29. ***Mheshimiwa Spika***, mafanikio mengine ya utekelezaji wa Mpango huu ni pamoja na:

d) Kuimarishwa kwa mifumo ya kietroniki ili kuboresha utoaji wa huduma. Mfano, mfumo wa kuwezesha Mifumo ya Serikali kuwasiliana na kubadilishana taarifa (*Government Enterprise Service Bus - GovESB)* umeimarishwa ambapo mifumo 179 ya Taasisi za Umma 202 imewezeshwa kuwasiliana na kubadilishana taarifa kidigitali. Aidha, Serikali imeandaa Kanzidata ya kodi, ushuru, leseni na vibali katika Mamlaka za Serikali za Mitaa kupitia mfumo wa TAUSI ambapo moduli ya vibali na leseni katika mfumo huo zinazoweka wazi sheria ndogo, ada, na tozo kufanya urahisi kwa wawekezaji na wafanyabiashara. Ujenzi wa mifumo hii imeongeza ufanisi wa utendaji kazi, kupunguza gharama za uendeshaji wa ofisi na kuokoa muda kwa kurahisisha upatikanaji wa taarifa kwa wakati;

e) Kuanzishwa kwa Idara za Viwanda, Biashara na Uwekezaji katika Mamlaka za Serikali za Mitaa zote 184 na kuanzisha Sehemu ya Viwanda, Biashara na Uwekezaji katika Sekretarieti za mikoa 26. Hatua hii imechochea kasi ya uboreshaji wa mazingira ya biashara na uwekezaji, kuhudumia sekta binafsi na kutatua changamoto zao;

f) Kukamilisha ujenzi wa Mfumo wa Kielektroniki wa Kuhudumia Wawekezaji *(Tanzania Electronic Investment Window - TeIW*) kwa awamu ya kwanza ambao ulizinduliwa mwezi Septemba, 2024 na Mheshimiwa Kassim Majaliwa Majaliwa (Mb.), Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Katika awamu hii mfumo

umeunganisha huduma 7 kutoka taasisi 6 ambapo wawekezaji wanaweza kuomba na kupatiwa Cheti cha Uwekezaji, vibali vya kazi na ukaazi, Cheti cha Mlipa Kodi (TIN), Vivutio vya Kikodi, Kitambulisho cha Taifa (NIDA), na usajili wa makampuni. Katika awamu ya pili, inatarajiwa Wizara, Taasisi na Wakala nyingine zote 8 zilizobaki chini ya Kituo cha Huduma za Mahala pamoja zitaunganishwa ambazo ni Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi; Wizara ya Kilimo; TBS; Wakala wa Usalama na Afya Mahala pa Kazi (OSHA), Baraza la Taifa na Hifadhi na Usimamizi wa Mazingira (NEMC), TMDA, TANESCO, na Tume ya Madini.

30. ***Mheshimiwa Spika***, Serikali kwa kushirikiana na taasisi za Sekta Binafsi za TPSF, CTI, na TCCIA ilifanya tathmini ya utekelezaji wa Mpango wa Kuboresha Mazingira ya Biashara na Uwekezaji (MKUMBI) kwa lengo la kupata hali halisi ya utekelezaji wa MKUMBI. Tathmini hiyo ilikamilika na kuandaliwa kwa taarifa ambayo ilizinduliwa rasmi na Mheshimiwa Kassim Majaliwa Majaliwa (Mb.), Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania tarehe 11 Septemba, 2024.

31. ***Mheshimiwa Spika***, tathmini hiyo ilionesha matokeo chanya mbalimbali yaliyopatikana kutokana na utekelezaji wa Mpango huo yakiwemo:

(i) Muda wa kushughulikia maombi ya vibali umepunguzwa kwa kiasi kikubwa, kutoka wastani wa siku 14 hadi siku 3 tu kwa vibali vingi;
(ii) Muda wa usajili wa hospitali binafsi umepungua kutoka miezi 12 hadi miezi 3;
(iii) Muda wa usafiri kwa malori ya mizigo kutoka Dar es Salaam hadi mpakani mwa Zambia (Tunduma) na mpakani mwa Rwanda

(Rusumo), umepungua kutoka siku 4 na 7 hadi siku 2 na 3, mtawalia;

(iv) Muda wa kupata Cheti cha Usajili wa sehemu za kazi (Registration Certificate) umepungua kutoka siku 14 hadi siku 1;

(v) Muda wa kutoa Leseni ya Kukidhi matakwa ya Sheria ya Usalama na Afya Mahali Pa Kazi (Compliance License) kutoka siku 28 hadi siku 3;

(vi) Muda wa kushughulikia maombi ya Vibali vya Kazi kutoka siku zaidi 14 zilizoko kisheria hadi wastani wa siku 3 hadi siku 7;

(vii) Kupungua kwa michakato ya ushughulikiaji wa maombi (business processes) mfano taasisi ya OSHA, hatua zimepungua kutoka hatua 33 hadi 7;

(viii) Kupungua au kutokuwa na foleni kabisa katika ofisi nyingi za mamlaka za udhibiti zikiwepo BRELA, GCLA, TCRA na TMDA kutokana na matumizi ya mifumo ya kielekroniki;

(ix) Kwa ujumla sasa mwekezaji Tanzania anaweza kusajili kampuni chini ya masaa 8; kupata leseni ya biashara chini ya saa 1;

(x) Malipo ya huduma yanaweza kufanyika ukiwa popote bila kuonana na mtu; na

(xi) Vigezo vya ukaguzi vimekuwa wazi.

32. ***Mheshimiwa Spika***, pamoja na mafanikio niliyoyataja hapo juu, na tathmini hiyo imeonesha umuhimu wa kuandaa Mpango wa Pili wa Kuboresha Mazingira ya Biashara na Uwekezaji nchini (MKUMBI II) kwa kuzingatia: maono ya Dira ya Taifa ya Maendeleo 2050; mahitaji ya sasa ya uwekezaji na ufanyaji biashara; mabadiliko ya teknolojia na kiuchumi; kuendeleza sekta binafsi ambayo ni msingi wa mageuzi ya kiuchumi; kujumuisha sekta nyingi zaidi zikiwemo elimu, miundombinu, na kampuni changa bunifu (startups); pamoja na kutatua changamoto

zilizojitokeza ambazo hazikujumuishwa katika mpango unaotekelezwa sasa.

33. ***Mheshimiwa Spika***, katika kutekeleza hilo, Mheshimiwa Kassim Majaliwa Majaliwa, Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania alizindua rasmi maandalizi Mpango wa Pili wa Kuboresha Mazingira ya Biashara na Uwekezaji (MKUMBI II) tarehe 3 Aprili, 2025 jijini Dar es Salaam. Nitumie fursa hii kutoa rai na kuwahimiza wadau wote wa biashara na uwekezaji nchini kushirikiana na Timu ya Kitaifa ya Wataalam ya uandaaji wa mpango huo kwa kutoa maoni yatakayobainisha changamoto na mikakati ya utatuzi wake. Zoezi la uandaaji MKUMBI II kukamilika na kuanza kutekelezwa kwa Mpango huo ifikapo mwezi Desemba, 2025.

3.2.3 Mwenendo wa Uwekezaji wa Sekta Binafsi

34. ***Mheshimiwa Spika***, katika kipindi cha Serikali ya Awamu ya Sita inayoongozwa na Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa mwaka 2021 - 2024, jumla ya miradi 2,175 imesajiliwa inayotarajiwa kuzalisha ajira 650,674 na kuwekeza jumla ya mtaji wa **dola za Marekani milioni** 25,530.14 (**Kiambatisho Na 3**). Sekta tano (5) zinazoongoza ni viwanda ikiwa na miradi 983, sawa na asilimia 45.20; usafiri na usafirishaji, miradi 373 sawa na asilimia 17.15; majengo ya biashara, miradi 216 sawa na asilimia 9.93; utalii, miradi 203 sawa na asilimia 9.33; na kilimo, miradi 197 sawa na asilimia 9.06 (**Umbo Na 1**).

Umbo 1: Asilimia ya Miradi Kisekta Iliyosajiliwa (2021-2024)

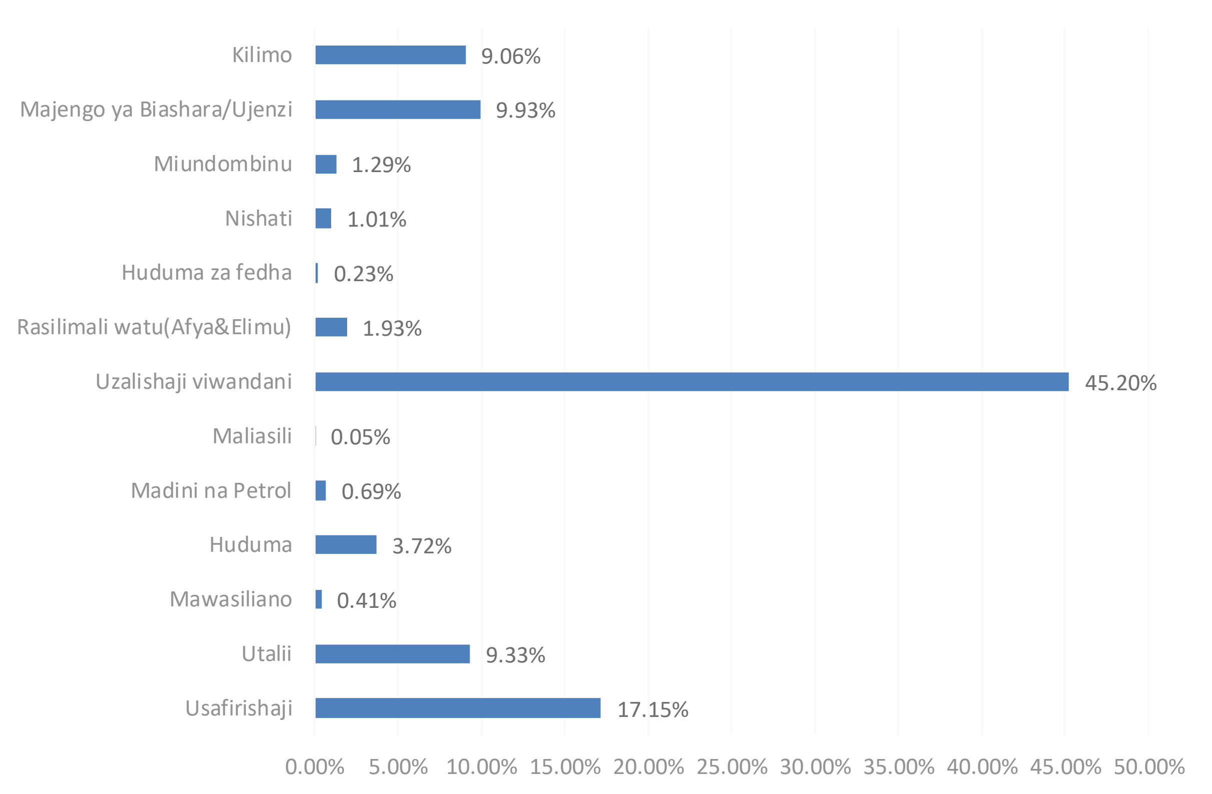

Chanzo: TIC (2024)

35. ***Mheshimiwa Spika***, tathmini inaonesha kuwa idadi ya miradi na kiwango cha mtaji na ajira zitokanazo na miradi ya uwekezaji nchini imekuwa ikiongezeka mwaka hadi mwaka. Mathalani, idadi ya miradi iliongezeka kutoka miradi 256 mwaka 2021 hadi miradi 901 mwaka 2024. Kiwango cha mitaji kilipanda kutoka **dola za Marekani milioni** 3,749 mwaka 2021 hadi **dola za Marekani milioni** 9,313 mwaka 2024. Aidha, idadi ya ajira iliongezeka kutoka 53,025 mwaka 2021 hadi 212,293 mwaka 2024 **(Umbo Na. 2 hadi 4).**

Umbo 2: Miradi Iliyosajiliwa kati ya Mwaka 2021 na 2024

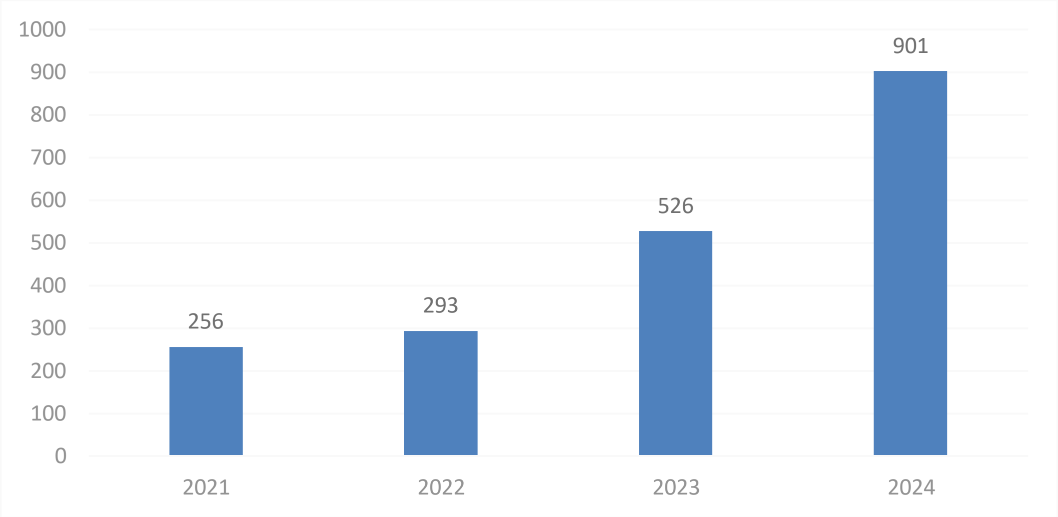

Chanzo: TIC 2024

Umbo 3: Mitaji Iliyovutiwa Kutoka Nje (FDI) Kutokana na Miradi ya Uwekezaji Iliyosajiliwa na TIC kati ya Mwaka 2021 na 2024[1]

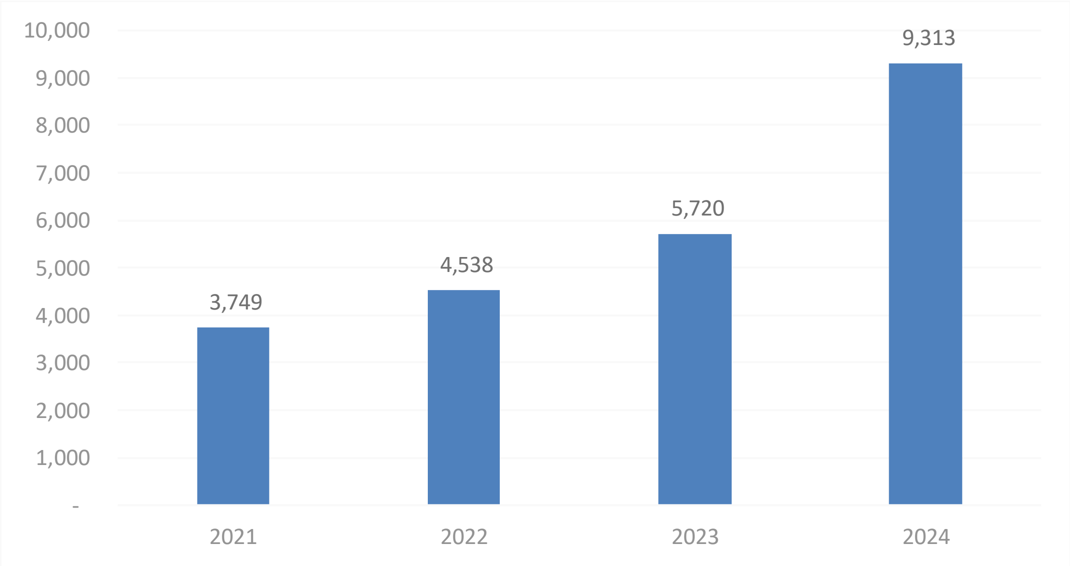

Chanzo: TIC 2024

[1] Mitaji hii inajumuisha miradi yote jumla yaani wawekezaji wa kigeni, wawekezaji watanzania na ubia

Umbo 4: Idadi ya Ajira Zilizotarajiwa Kupatikana Kutokana na Miradi ya Uwekezaji kati ya Mwaka 2021 - 2024

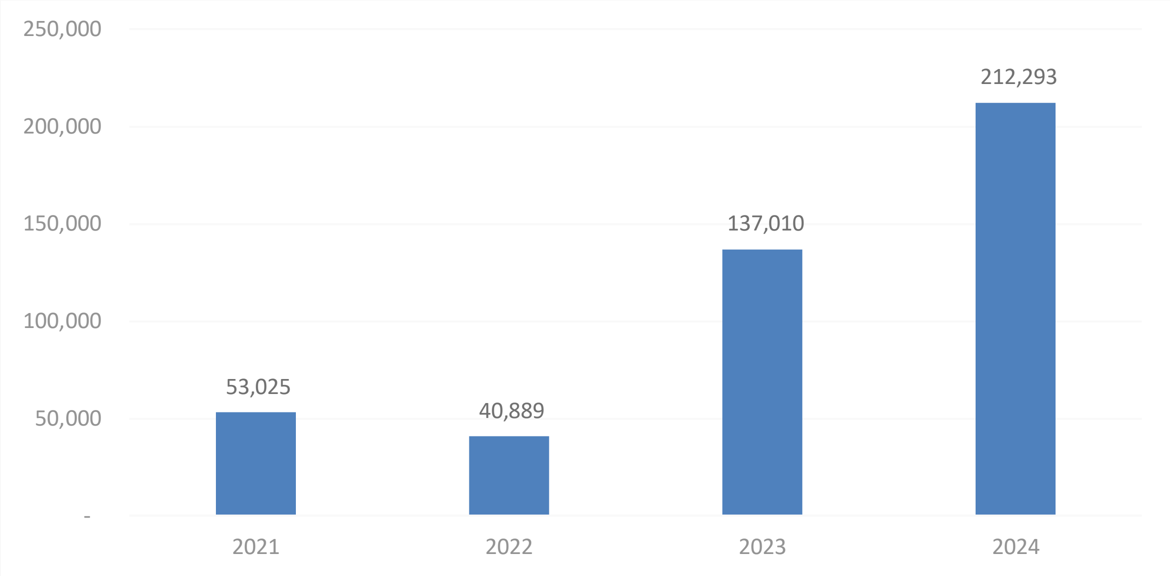

Chanzo: TIC 2024

36. ***Mheshimiwa Spika*,** Awamu ya Sita imekuwa na mafanikio makubwa kuvutia uwekezaji katika maeneo maalum ya kiuchumi (SEZ) ambapo jumla ya miradi 45 imesajiliwa katika maeneo mbalimbali nchini kupitia leseni za EPZ na SEZ. Miradi hiyo imeleta mitaji ya jumla ya **dola za Marekani milioni** 1,171.97, na kuongeza ukuaji wa mauzo ya nje yenye thamani ya **dola za Marekani milioni** 397.64 na ajira zipatazo 20,674. Aidha, miradi hiyo imejikita katika sekta zinazozalisha bidhaa zitokanazo na kilimo, bidhaa za viwandani, bidhaa za mifugo, bidhaa za kemikali, bidhaa za madini na bidhaa za mazao ya misitu.

3.2.4 Uwekezaji wa Miradi Mikubwa ya Kimkakati

37. ***Mheshimiwa Spika***, jitihada za Serikali ya Awamu ya Sita chini ya uongozi mahiri wa Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania za kuboresha mazingira ya uwekezaji na biashara zimefanikisha nchi kuvutia miradi mikubwa na ya kimkakati yenye manufaa ya ukuaji wa uchumi na maendeleo ya jamii.

Miradi hiyo inajumuisha ile inayotekelezwa na sekta binafsi ya Watanzania na wawekezaji kutoka nje ya nchi pamoja na ile ya taasisi za sekta ya umma. Aidha, miradi hii imejumuisha sekta zote za kiuchumi ikiwemo viwanda, kilimo, uchukuzi, ujenzi, mifugo na uvuvi, utalii, afya na madini. Vilevile, miradi hii inapatikana katika maeneo mbalimbali ya nchi. Mgawanyo wa uwekezaji huo kisekta ni kama ifuatavyo:-

a. Sekta ya Viwanda

Miongoni mwa miradi mikubwa kwa upande wa sekta ya uzalishaji viwandani ni pamoja na ifuatayo:

(i) Mradi wa kuzalisha ndege wa kampuni ya AIRPLANES AFRICA LIMITED; uliopo Morogoro uliowekeza mtaji wa **dola za Marekani milioni 3.02** na umeajiri watu 150. Hiki ni kiwanda cha kwanza cha aina yake kwa teknolojia inayotumika;

(ii) Mradi wa kuzalisha vioo vya ujenzi wa kampuni ya KEDA (T) Ceramics Co. Ltd. uliopo Mkuranga, Pwani uliowekeza mtaji wa **dola za Marekani milioni 620** na umeajiri watu 43,000. Mradi huu unazalisha vioo tani 1,100 kwa siku na asilimia 80 huuzwa nje na hivyo kuchangia upatikanaji wa fedha za kigeni kwa kupunguza uagizaji wa bidhaa hizo kutoka nje ya nchi;

(iii) Mradi wa kuzalisha mabati wa kampuni ya Lodhia Industries uliopo wilaya ya Mkuranga Mkoa wa Pwani uliowekeza mtaji wa dola za Marekani milion 52 i na umeajiri watu 2,200. Mradi huu unazalisha jumla ya tani milioni 1.2 kwa mwaka ukilinganmisha na mahitaji ya ndani ambayo ni takribani tani 600,000 kwa mwaka na hivyo kuchangia mauzo nje ya nchi;

(iv) Mradi wa kuzalisha mabati wa kampuni ya Kinglion Steel Mill uliopo Kibaha, Pwani uliowekeza mtaji wa **dola za Marekani milioni 42** kati ya **dola za Marekani milioni 62** na umeajiri watu 2,000. Mradi

huu unawezesha upatikanaji wa malighafi kwa ajili ya viwanda vingine vya mabati na upatikanaji wa fedha za kigeni kutokana na mauzo nje ya nchi**;**

(v) Mradi wa kongani ya viwanda wa kampuni ya Sino-Tan Industrial Park uliopo Kwala, Pwani, utakaowekeza mtaji wa **dola za Marekani milioni 327** na kutoa ajira za watu 100,000 kutokana na viwanda vikubwa na vya kati 200 na viwanda vidogo 300 vitakavyowekezwa. Hadi sasa mradi umewekeza **dola za Marekani milioni 36** na umetoa ajira 651. Mradi huu wenye eneo la ukubwa wa ekari 2,500 na utakuwa na viwanda vinavyohusiana na usindikaji wa vyakula, utengenezaji wa vifaa, viwanda vya dawa, vifaa vya ujenzi, usindikaji wa viatu na nguo, na viwanda vya kemikali. Hadi sasa kongani hii ina viwanda 3 ambavyo vinazalisha, viwanda 3 vinakamilisha kufunga mitambo na viwanda 4 vinatarajiwa kuanza ufungaji wa mitambo ifikapo mwisho wa mwezi Aprili 2025;

(vi) Mradi wa kuzalisha saruji wa kampuni ya Maweni Limestone Limited uliopo Kata ya Maweni Halmashauri ya Jiji la Tanga, uliowekeza mtaji wa **dola za Marekani milioni 170**, Aidha, kiasi cha zaidi ya **dola za Marekani milioni 30** zimewekezwa kwa kwa ajili ya upanuzi wa awamu ya pili katika uzalishaji wa saruji na mradi huu umeajiri jumla ya watu 904 ambapo wazawa ni 424, wageni ni 82 na wenye mikataba kutoka kwa mzabuni ni 400. Kiwanda kina uwezo wa kuzalisha bidhaa za Clinker Tani Milioni 1.24 kwa Mwaka pamoja na Saruji Tani Milioni 1.5 kwa Mwaka;

(vii) Maweni Limestone Limited kinamilikiwa na raia kutoka nchi ya China na pia kinajulikana kwa jina la Huaxin Cement Co. Ltd

(viii) Mradi wa kuzalisha vinywaji vya vileo wa kampuni ya Mati Super Brands Ltd. uliopo Manyara uliowekeza mtaji wa dola za Marekani

milioni 2.64 unailikiwa na Mtanzania kwa asilimia 100 na umeajiri watu 269;

(ix) Mradi wa uzalishaji wa vifaa vya ujenzi wa kampuni ya Ziwa Steel and Wire Products limited uliopo jijini Mwanza uliowekeza mtaji wa dola za Marekani milioni 3.4 na umeajiri watu 508. Kupitia mradi huu wakazi wa Mwanza na mikoa ya jirani sasa wamehakikishiwa upatikanaji wa vifaa vya ujenzi kwa bei nafuu na hivyo kupelekea ujenzi wa nyumba bora na kuboresha hali ya maisha.

(x) Mradi wa uzalishaji wa vinywaji baridi wa kampuni ya A-One Products and Bottlers Limited uliopo jijini Mbeya uliowekeza mtaji wa dola za Marekani milioni 30 na umeajiri watu 150. Mradi huu umewezesha utunzaji wa mazingira pamoja na utengenezaji wa chupa ambazo hutumika kama malighafi katika viwanda vingine vya vinywaji baridi; na

(xi) Mradi wa kuzalisha vinywaji baria wa kampuni ya Dew Drop Drinks Co. Ltd. uliopo mkoani Rukwa uliowekeza mtaji wa dola za Marekani milioni 20 na umeajiri watu 150.

b. Kilimo na Uongezaji Thamani

(i) Mradi wa kilimo cha parachichi, ufungashaji na uchakataji wa mafuta ya parachichi wa kampuni ya AvoAfrica TZ Limited uliopo mkoani Njombe uliowekeza mtaji wa dola za Marekani milioni 4.8 na umeajiri watu 650. Mradi huu umehakikisha upatikanaji wa soko la uhakika kwa wakulima wa parachichi waliopo karibu na eneo la mradi, upatikanaji wa bidhaa ya mafuta na upatikanai wa fedha za kigeni kutokana na mauzo ya parachichi na mafuta nje ya nchi;

(ii) Mradi wa upanuzi wa kilimo cha miwa na uzalishaji wa sukari wa kampuni ya Kagera sugar Limited uliopo mkoani Kagera uliowekeza mtaji wa dola za Marekani milioni 220 na umeajiri watu 10,094.

Mradi huu umeendelea kuchangia upatikanaji wa sukari nchini na kupunguza uagizaji kutoka nje ya nchi;

(iii) Mradi wa kilimo cha alizeti na uchakataji wa mafuta ya kula wa kampuni ya Mainland Group Agroprocess Co. Ltd. uliopo Dodoma uliowekeza mtaji wa dola za Marekani milioni 28 na umeajiri watu 130. Mradi huu unahakikisha upatikanaji wa soko la uhakika kwa wakulima wa zao la alizeti ambayo inatumika kama mali ghafi kiwandani;

(iv) Mradi wa kuzalisha mafuta ya kula wa kampuni ya Wild Flower Grains and Oil Mills uliopo Singida uliowekeza mtaji wa **dola za Marekani milioni** 240 na umeajiri watu 400. Aidha, mradi huu unamilikiwa na Mtanzania kwa asilimia 100 unaokoa fedha za kigeni kwa kupunguza pengo la mafuta yanayoagizwa kutoka nje ya nchi;

(v) Mradi wa kuzalisha mbolea wa kampuni ya Itracom Fertilizers Limited uliopo jijini Dodoma uliowekeza mtaji wa dola za Marekani milioni 180 na umeajiri watu 3,000. Mradi huu una uwezo wa kuzalisha mbolea tani 700,000 kwa mwaka na hivyo unachinga katika kukuza kilimo na upatikanaji wa fedha za kigeni kwa kuuza mbolea nje ya nchi na kupunguza uagizaji wa mbolea; na

(vi) Mradi wa kuchakata mpunga wa kampuni ya Wilmar Rice Tanzania ltd uliopo mjini Morogoro uliowekeza mtaji wa dola za Marekani milioni 71 na umeajiri watu 498. Mradi huu umeleta teknolojia ya kisasa ya kuchakata mpunga na kuzalisha bidhaa mbalimbali za mchele na pumba za mpunga. Vilevile, mradi umewezesha upatikanaji wa soko la uhakika kwa wakulima wa zao la mpunga pamoja na upatikanaji wa fedha za kigeni kutokana na uuzaji wa mchele nje ya nchi.

c. Mifugo na Uvuvi na Uongezaji Thamani

(i) Mradi wa uzalishaji wa samaki kwa kutumia vizimba wa kampuni ya the Big Best Company Limited uliopo jijini Mwanza uliowekeza mtaji wa **dola za Marekani milioni** 12.3 na umeajiri watu 133. Mradi huu unatarajia kuzalisha tani 900 hadi 1200 za samaki aina ya sato kila mwezi ifikapo mwaka 2026. Aidha, mradi huo utahamasisha uhamishaji wa teknolojia ya kisasa ya uzalishaji wa samaki kwa kutumia vizimba, kukuza uchumi wa mkoa wa Mwanza na taifa kwa ujumla;

(ii) Mradi wa kusindika maziwa wa kampuni ya Kahama Fresh Ltd. uliopo mkoani Kagera uliowekeza mtaji wa dola za Marekani milioni 1 na umeajiri watu 300; na

(iii) Mradi wa kuzalisha chakula cha mifugo wa kampuni ya Rofi Farming Company Limited uliopo jijini Mwanza uliowekeza mtaji wa dola za Marekani milioni 10.1 na umeajiri watu 60. Mradi huu umewezesha kukuza sekta nyingine za ufugaji kutokana na kuzalisha bidhaa ambayo ni malighafi katika shughuli za ufugaji. Aidha uwepo wa mradi huu unachochea kubadilisha mfumo wa ufugaji kuwa wa kisasa na kibiashara.

d. Afya

38. ***Mheshimiwa Spika***, Miradi mikubwa ya sekta ya afya kwa upande wa sekta binafsi inahusisha ujenzi wa hospitali na uzalishaji wa vifaa tiba kama ifuatavyo:-

Mradi wa uzalishaji wa bomba za sindano wa kampuni ya Medical Dawlia Limited uliopo katika wilaya ya Kigamboni Mkoa wa Dar es salaam uliowekeza mtaji wa **dola za Marekani milioni** 3 na umeajiri watu 41. Mradi huu umewezesha upatikanaji wa vifaa tiba ambavyo hapo awali vilikuwa vinaagizwa nje ya nchi na hivyo kuokoa fedha za kigeni.

e. Nishati

Mradi wa uhifadhi wa mafuta wa kampuni ya Afroil International Transformers Tanzania (PVT) Ltd. uliopo sehemu ya Vijibweni wilaya ya Kigamboni mkoa wa Dar es salaam uliowekeza mtaji wa dola za Marekani milioni 90 ambao unamiilikiwa na Mtanzania kwa asilimia 100 na umeajiri wafanyakazi 500. Kufanikiwa kwa mradi huu kunachochea ukuaji wa miradi mingine ya uwekezaji kama vile majengo ya biashara.

3.2.4 Uwekezaji wa Umma

39. ***Mheshimiwa Spika***, Serikali ya awamu ya Sita imeendelea na maboresho ya kimuundo na kiutawala ambayo yamechangia ufanisi wa kiutendaji na ongezeko la mapato ya nchi. Sehemu ya Mapato yaliyoongezeka yametokana na kukusanya mapato yasiyo ya kodi kutoka katika Taasisi na Mashirika ya Umma yanayojumuisha Gawio (dividends), Michango ya asilimia 15 ya Mapato ghafi na mapato mengineyo. Katika kipindi cha Serikali ya Awamu ya Sita mapato yasiyo ya kikodi (Non-Tax Revenue) yameongezeka kutoka shilingi **billioni 637.66** mwaka 2021 **hadi shilingi Trilioni 1.00839** mwaka 2023 ambalo ni ongezeko la asilimia 58.14.

40. ***Mheshimiwa Spika***, uwekezaji wa ndani wa Serikali kwenye mashirika, taasisi na wakala za Serikali umeongezeka kwa kiasi kikubwa kutoka shilingi **trilioni 67.01** mwaka 2020/21 na kufikia shilingi **trilioni 85.4** mwaka 2023/24 ikiwa ni sawa na ongezeko la **asilimia 27.4**. Aidha, hadi kufikia tarehe 30 Juni 2024, uwekezaji wa Serikali nje ya nchi ulifikia shilingi **bilioni 846.22** kutoka shilingi **bilioni 722.94** mwaka 2020/21 sawa na ongezeko la **asilimia 17**.

41. ***Mheshimiwa Spika***, vilevile, katika kipindi kinachoishia Februari 2024, Serikali imefanikiwa kuongeza umiliki wa hisa katika Kampuni ya Madini ya SOTA Mining kutoka asilimia 16 hadi asilimia 20, Umiliki wa kampuni ya Inflight Catering imeongezeka kutoka asilimia 10.99 hadi asilimia 31.69. Sambamba na hilo, serikali imesaini mikataba ya ubia iliyoiwezesha nchi kumiliki kwa kuanzia kiwango cha asilimia 16 ya hisa zisizohamishika kwa kampuni saba (7) ambazo ni: Faru Graphite Corporation; Kudu Graphite Corporation, Dumagraphite Company Limited, Mamba mineral Corporation Limited, Nyati Minerals Limited pamoja na Tembo Nickel Refining Limited. Mafanikio hayo ni uthibitisho wa adhma ya Serikali ya Awamu ya Sita, yaliyolenga kuyataka mashirika ya Umma kujiendesha kwa ufanisi na faida.

42. ***Mheshimiwa Spika***, eneo lingine ni la uimarishwaji wa mashirika ya Umma ambapo zaidi ya shillingi Trillioni 5.5 zimeongezwa kama mtaji ili kuziwezesha taasisi za Shirika la Umeme Tanzania (TANESCO), Shirika la Maendeleo ya Petroli Tanzania (TPDC), Benki ya Biashara Tanzania (TCB) na Benki ya Maendeleo ya Kilimo Tanzania (TADB) kujiendesha kibiashara na kupata faida na kuchangia kwenye pato la Taifa. Aidha, shirika la TANESCO iliongezewa shillingi trillioni 2.419, ili kuwezesha ufanisi wa shirika hilo kwa kuboresha njia za usafirishaji wa umeme na miundombinu ya uzalishaji, shirika la TPDC liliongezewa shillingi trillioni 2.752 kuboresha tafiti za mafuta na gesi ili kufanikisha utafiti na uchimbaji na usambazaji wa mafuta na gesi, TADB shillingi bilioni 208 kukopesha wawekezaji walio katika kilimo, na Benki ya TCB shillingi billioni 131. Kufuatiwa kuongezewa mtaji TCB kwa mara ya kwanza imefanikiwa kupata faida ya takribani Shillingi billioni 31.6 kwa mwaka 2024 kutoka kwenye kundi la Taasisi zilizokuwa zinapata hasara.

3.3. MWENENDO WA UTEKELEZAJI WA VIPAUMBELE VYA OFISI YA RAIS, MIPANGO NA UWEKEZAJI KWA MWAKA 2024/25

43. ***Mheshimiwa Spika***, pamoja na mafanikio ya miaka minne yaliyoelezwa katika sehemu iliyopita, Ofisi ya Rais – Mipango na Uwekezaji imepata mafanikio mbalimbali katika utekelezaji wa vipaumbele vya Ofisi kwa mwaka 2024/25 kama ifuatavyo:-

(i) Kuandaa mapendekezo ya Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2025/26

Mheshimwa Spika, Ofisi imeandaa mapendekezo ya Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2025/26 ambao ni wa tano (5) na wa mwisho katika utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo wa Taifa 2021/22 – 2025/26 wenye dhima ya Kujenga Uchumi Shindani na Viwanda kwa Maendeleo ya Watu. Mapendekezo ya mpango huo yaliwasilishwa Bungeni tarehe 01 Novemba, 2024 na kupitishwa. Vilevile, maandalizi ya Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa mwaka 2025/26 yanaendelea na unatarajiwa kupitishwa na Bunge lako tukufu mwezi Juni, 2025. Mpango huu ni kiungo kati ya mipango iliyokamilika na mipango inayotarajiwa kutekelezwa na Dira ya Taifa ya Maendeleo 2050 ambapo mapendekezo yake yamejielekeza katika kuainisha na kutekeleza programu na miradi muhimu ambayo haijakamilika ili kuandaa mazingira shirikishi na endelevu kwa mipango ijayo.

(ii) Kufanya tathmini ya thamani ya uwekezaji na athari ya miradi ya kielelezo na kimkakati katika kuendeleza na kukuza uchumi

44. ***Mheshimiwa Spika***, katika kuhakikisha thamani ya fedha inapatikana katika miradi na programu za Serikali, Tume ilifanya uchambuzi wa miradi na programu zinazotekelezwa na Serikali kwa lengo la kuimarisha

usimamizi thabiti na ufanisi katika programu za maendeleo. Kufuatia uchambuzi huo ilibainika kuwa jumla ya miradi 9,711 inatekelezwa na Serikali katika ngazi mbalimbali, matokeo ya uchambuzi huo ni msingi katika kuwezesha ufuatiliaji na tathmini za programu na miradi ya maendeleo. Aidha, Tume imeendelea kufanya maboresho ya Mfumo wa Kitaifa wa Usimamizi wa Miradi ya Maendeleo (NPMIS) ili kuongeza ufanisi katika uchambuzi wa maandiko ya miradi na programu kupitia teknolojia ya kisasa na akili mnemba. Hadi kufikia Machi, 2025 jumla ya maandiko 150 ya miradi na programu mbalimbali yamechambuliwa na kutolewa maoni kwa lengo la kuhakikisha kuwa miradi hiyo inaleta tija.

(iii) Kuwezesha tafiti za kisayansi, tathmini ya hali ya rasilimali ya taifa na Sera mbalimbali kwa lengo la kuimarisha upangaji na utekelezaji kwa kuzingatia mipango ya maendeleo

45. ***Mheshimiwa Spika,*** katika kuwezesha tafiti za kisayansi, tathmini ya hali ya rasilimali za Taifa na Sera mbalimbali, Ofisi inaendelea kuratibu zoezi la tathmini ya Mpango wa Tatu wa Taifa wa Maendeleo wa Miaka Mitano (2021/22 – 2025/26). Tathmini hiyo inafanyiwa kazi na Mtathmini huru ambaye ni Taasisi ya Tafiti za Kiuchumi na Kijamii (ESRF) ambapo taarifa ya awali (inception report) imewasilishwa na kutolewa maoni. Lengo la tathmni hiyo ni kuutaarifu umma kuhusu kiwango cha utekelezaji wa Mpango wa Tatu wa Taifa wa Maendeleo wa Miaka Mitano (2021/22 – 2025/26) pamoja na kutumika katika maandalizi ya Mpango wa Nne wa Taifa wa Maendeleo wa Miaka Mitano.

46. ***Mheshimwa Spika,*** katika kuhakikisha kuwa uandaaji na utekelezaji wa Mipango ya Maendeleo unataarifiwa na tafiti mbalimbali Ofisi kupitia Tume ya Taifa ya Mipango iliweza kufanya tathmini ya tafiti **365** kutoka Taasisi za ndani na nje ya nchi ambazo zimetumika kuibua maeneo ya

vipaumbele vilivyotumika kutaarifu maandalizi ya Dira ya Taifa ya Maendeleo 2050 na Mpango Elekezi wa Muda Mrefu.

(iv) Kukamilisha uandaaji wa Sera mpya ya Uwekezaji na Mkakati wa Utekelezaji

47. ***Mheshimiwa Spika,*** katika kuhakikisha tunaenda sambamba na maendeleo na mabadiliko yanayotokea duniani katika nyanja mbalimbali za kiuchumi, Ofisi imefanya mapitio ya Sera ya Taifa ya Uwekezaji ya mwaka 1996 na imeandaa Rasimu ya Sera ya Taifa ya Uwekezaji ya mwaka 2024 na Mkakati wake. Maandalizi ya Sera na Mkakati umezingatia mazingira ya sasa ya uwekezaji na biashara ikiwa ni pamoja na kujumuisha Mipango ya Maendeleo ya Taifa na Vipaumbele vya nchi. Aidha, Ofisi inakamilisha maboresho ya malengo na mikakati ya Sera hiyo kwa kuzingatia maono ya rasimu ya Dira ya Maendeleo ya Taifa 2050.

(v) Kukamilisha uunganishaji wa Kituo cha Uwekezaji Tanzania (TIC) na Mamlaka ya Maeneo ya Uzalishaji wa Mauzo ya Nje (EPZA)

48. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka wa fedha 2024/25 Ofisi ilipanga kukamilisha uunganishaji wa Taasisi za Kituo cha Uwekezaji Tanzania na Mamlaka ya Maeneo ya Uzalishaji wa Mauzo ya Nje ambapo tarehe 13 Februari, 2025 Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania liliazimia na kupitisha Muswada wa Sheria ya Uwekezaji na Maeneo Maalum ya Kiuchumi Na. 16 ya Mwaka 2024 kuwa Sheria. Sheria hiyo inaanzisha Mamlaka ya Uwekezaji na Maeneo Maalumu ya Kiuchumi Tanzania (Tanzania Investment and Special Economic Zones Authority – TISEZA) ambayo itatekeleza majukumu ya zilizokuwa TIC na EPZA. Pamoja na mambo mengine, Sheria hii mpya pia imeweka masharti ya:

uendelezaji wa uwekezaji na mazingira bora kwa wawekezaji Tanzania; kuweka mfumo wa kitaasisi kwa ajili ya uratibu, ulinzi, uvutiaji, uhamasishaji na uwezeshaji wa uwekezaji nchini; na uendelezaji na usimamizi wa maeneo maalumu ya kiuchumi.

(vi) Kukamilisha Mwongozo wa Ujenzi na Uendeshaji wa Kongani za Viwanda nchini

49. ***Mheshimiwa Spika,*** katika kipindi cha 2024/25, Ofisi imefanya tathmini ya Maeneo Maalum ya Kiuchumi na kuandaa Mwongozo wa Maendeleo na Usimamizi wa Kanda Maalum za Kiuchumi Tanzania ambao ulizinduliwa na Mheshimiwa Kassim Majaliwa Majaliwa, Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania tarehe 11 Septemba 2024. Mwongozo huo unaweka utaratibu wa usimamizi na uendelezaji wa Maeneo Maalum ya Kiuchumi nchini kupitia sekta binafsi na sekta yaumma. Mwongozo huo unajumuisha uendelezaji na usimamizi wa Maeneo Maalum ya Uzalishaji kwa Mauzo ya Nje (EPZ), Kongani za Viwanda (Industrial Parks), Kongani za Utalii (Tourism Parks), Kongani za Kilimo (Agro -Industrial Zones), Kongani za Teknolojia (Technological Parks) na Maeneo huru ya biashara (Free Trade Zones).

(vii) Kuendelea kusimamia utekelezaji wa mageuzi katika uendeshaji wa Mashirika ya Umma.

50. ***Mheshimiwa Spika*****,** katika kuhakikisha utekelezaji wa mageuzi ya uendeshaji wa masharika ya umma yanaleta ufanisi, Serikali imeendelea na utekelezaji wa maamuzi ya kuunganisha na kufuta Taasisi za Umma zilizo chini ya Wizara nyingine za Kisekta ili kuimarisha utendaji wa taasisi za Umma na kuongeza tija katika kuchangia maendeleo ya Taifa. utekelezaji wa maamuzi haya upo katika hatua mbalimbali, ambapo masuala ya msingi yamekamilika ikiwemo uandaaji

wa Nyaraka za Baraza la Mawaziri na Rasimu za Muundo wa Taasisi mpya zitakazoundwa. Vilevile, Ofisi itaendelea kufanya ufuatiliaji wa utekelezaji wa ufutaji na uunganishaji wa Taasisi na Mashirika ya Umma kama ilivyoelekezwa na Serikali. Ufuatiliaji huo utajumuisha tathmini ya utekelezaji, kubaini changamoto zinazojitokeza wakati wa utekelezaji na kutoa mapendekezo ya namna bora ya kuzishughulikia katika mamlaka zinazohusika.

(viii) Kujenga uwezo wa Sekretarieti za Mikoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa katika kusimamia utekelezaji wa Sera na Miongozo ya Uwekezaji wa Sekta Binafsi

51. ***Mheshimiwa Spika***, katika kuzijengea Sekretarieti za Mikoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa ili ziweze kutoa huduma zenye viwango bora kwa wafanyabiashara na wawekezaji, Ofisi imefanikiwa kununua vitendea kazi (meza 693 na viti 693) ambavyo vitakabidhiwa kwa Mamlaka za Serikali za Mitaa kwa ajili ya Idara mpya ya Viwanda, Biashara na Uwekezaji. Hii ni hatua muhimu katika kujenga uwezo wa Idara hii mpya kwenye Mamlaka za Serikali za Mitaa ili kuhakikisha zinatoa huduma zinazoridhisha kwa sekta binafsi. Aidha, katika jitiahada za kuchochea ushiriki wa Sekta Binafsi katika mageuzi ya kiuchumi, Maandalizi ya uandaaji wa mwongozo wa mafunzo (Training Manual) katika ngazi za Mamlaka za Serikali za Mitaa yamekamilika ambapo mafunzo yanatarajiwa kufanyika katika kipindi cha robo ya nne ya mwaka 2024/25.

(ix) Kufanya mapitio ya Sheria zinazohusu masuala ya madini, ardhi, kilimo, utalii na biashara kwa ajili ya kuboresha mazingira ya biashara na uwekezaji nchini

52. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2024/25, Ofisi ilipanga kupitia sheria zinazohusu masuala ya madini, ardhi, kilimo, utalii na biashara kwa lengo la kuweka mazingira wezesha kwa wafanyabiashara na wawekezaji wa ndani na nje. Hadi Machi, 2025 jumla ya sheria **12** zilizolenga kuboresha mazingira ya biashara na uwekezaji na kuleta unafuu mkubwa kwa wawekezaji na sekta binafsi zimefanyiwa maboresho na kuidhinishwa na Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kupitia Sheria ya Fedha ya Mwaka 2024 na Sheria za Marekebisho ya Sheria Mbalimbali (Miscelleneous Amendments) za mwaka 2024. Sheria hizo ni pamoja na Sheria ya Taifa ya Viwanda (Leseni na Usajili), Sura 124; Sheria ya Leseni za Biashara, Sura 101; Sheria ya Uhifadhi wa Wanyamapori Sura 283; Sheria ya Jeshi la Zimamoto na Uokoaji, Sura 427; Sheria ya Madini, Sura 123; Sheria ya Viwango Sura 130; Sheria ya Ushindani Sura 13; Sheria ya Uhamiaji Sura 54; Sheria ya Uvuvi Sura 279; Sheria ya Hifadhi ya Jamii ya mwaka 2024 inayohusisha Sheria ya Mfuko wa Taifa wa Hifadhi ya Jamii Sura ya 123; Sheria ya Fidia kwa Wafanyakazi Sura 263, na Sheria ya Mfuko wa Hifadhi ya Jamii ya Utumishi wa Umma Sura 371.

(x) Kukamilisha Sheria ya Uwekezaji wa Umma na Kanuni zake

53. ***Mheshimiwa Spika*****,** katika mwaka wa fedha 2024/25 Ofisi ilipanga kukamilisha Sheria ya Uwekezaji wa Umma na Kanuni zake kwa lengo la kuhakikisha Mashirika ya Umma yanashiriki kikamilifu katika utekelezaji wa shughuli mbalimbali za Serikali na kuchangia uchumi wa nchi. Hadi Machi, 2025 Ofisi kwa kushirikiana na wadau mbalimbali ikiwemo Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali na Ofisi ya Msajili wa

Hazina imefanya maboresho ya Muswada wa Sheria ya Uwekezaji wa Umma ya mwaka 2023 ambapo tarehe 21 Agosti, 2024 mapendekezo ya marekebisho ya Muswada yaliwasilishwa na kusomwa kwa mara ya kwanza Bungeni mwezi Novemba, 2023. Aidha, kufuatia wasilisho hilo, Serikali inaendelea na majadiliano ya ndani kuhusu maboresho ya Muswada huo na baada ya kujiridhisha na maboresho hayo, Muswada huo utawasilishwa Bungeni kwa mara ya pili na tatu ili Bunge liweze kujadili na kuupitisha kuwa Sheria.

(xi) Kuchochea ushindani wa uwekezaji na mazingira bora ya biashara ndani ya nchi

54. ***Mheshimiwa Spika,*** katika kuhakikisha mazingira wezeshi yanayochochea ushindani kwa wawekezaji na wafanyabiashara nchini, Ofisi iliratibu zoezi la utafiti wa urahisi wa ufanyaji biashara na uwekezaji kwa sasa unatambulika kama ***Business Ready.*** Katika taarifa ya ***Business Ready*** ya mwaka 2024 iliyohusisha nchi 50 duniani, Tanzania imewekwa katika kundi la Tatu (3rd Quantile) kati ya makundi matano kwa alama za wastani za utendaji katika tathmnini.

55. Mheshimiwa Spika, kati ya nchi zilizofanyiwa tathmini katika Bara la Afrika, utendaji wa Tanzania katika taarifa ya *Business Ready* ya mwaka 2024; Katika Nguzo I - Tanzania imeshika nafasi ya 7; katika Nguzo II - Tanzania imeshika nafasi ya 4; na katika Nguzo III - Tanzania imeshika nafasi ya 7 kwa mchanganuo ufuatao;

a. **Mifumo ya Kisheria (Nguzo I):** Tanzania ilipata alama ya **65.00**, ikiifanya iwe katika kundi la tatu (3rd Quantile). Alama kubwa katika Nguzo I ni ya Hungary kwa kupata alama 78.23 wakati alama ndogo ni 46.21 ya Timor – Leste;

b. **Huduma za Umma (Nguzo II):** Tanzania ilipata alama ya **51.56,** ikiifanya iwe katika kundi la nne (4^{th} Quantile). Alama kubwa katika Nguzo II ni ya Estonia kwa kupata alama 73.31 wakati alama ndogo ni 18.35 ya Jamhuri ya Afrika ya Kati;

c. **Ufanisi wa Uendeshaji Biashara (Nguzo III):** Tanzania ilifikia alama ya 62.15, ikiifanya iwe katika kundi la tatu (3^{rd} Quantile). Alama kubwa katika Nguzo III ni ya Singapore kwa kupata alama 87.33 wakati alama ndogo ni 40.00 ya Jamhuri ya Afrika ya Kati.

(xii) Ushindanishi katika Sekretarieti za Mikoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa kuhusu kuvutia wawekezaji na kuweka mazingira mazuri ya uwekezaji na ufanyaji biashara

56. ***Mheshimiwa Spika,*** Ofisi kwa kushirikiana na Ofisi ya Waziri Mkuu kupitia Baraza la Taifa la Biashara (TNBC) iliandaa vigezo vya kupima ubora wa mazingira ya biashara ili kukuza uwekezaji na uchumi nchini. Mazingira bora ya biashara hukuza uwekezaji na Uchumi kwa ujumla na huoneshwa kwa asilimia kubwa zaidi kuanzia asilimia 0 hadi 10. Kwa sasa Mkoa au Wilaya hupimwa kwa kuzingatia tathmini ya taarifa (data) zinazokusanywa kwa mujibu wa vigezo husika vya Baraza la Taifa la Biashara. Aidha, taarifa za ziada zinazotumika ni ukuaji wa uchumi na kodi katika eneo husika. Hivyo, kwa mwaka 2024 mikoa iliyoongoza katika maeneo hayo ni Dodoma, Kilimanjaro na Dar es Salaam.

(xiii) Uendelezaji wa miradi ya kitaifa ya Kielelezo ikiwemo Maeneo Maalum ya Uwekezaji (SEZ)

57. ***Mheshimiwa Spika***, Ofisi inaendelea kuratibu uendelezaji wa Eneo Maalum la Kiuchumi Bagamoyo. Katika kipindi cha Mwaka 2024/25, Serikali imeendelea na uendelezaji wa Kanda Maalum ya Kiuchumi ya Bagamoyo (BSEZ) kwa kuendelea na ujenzi wa barabara kwa kiwango

cha lami (Asphalt Concrete) yenye urefu wa kilomita tatu (3) katika eneo lenye viwanda Zinga – Bagamoyo ambapo utekelezaji wake umefikia asilimia 70. Aidha, Ofisi inaendelea kuandaa andiko la mradi 'Prospectus' litakalotumika kupata mtaji wa kuendeleza eneo hilo hususani ujenzi wa majengo ya viwanda (industrial sheds).

58. ***Mheshimwa Spika,*** kwa kutambua kuwa ukamilishaji wa miundombinu ya msingi utahitaji uwepo wa miundombinu ya juu kwa uzalishaji wa viwanda. Serikali imeendelea kushirikiana na wadau akiwemo FSD Africa kuandaa taratibu na kubuni bidhaa ya soko la mitaji kwa ajili ya ujenzi wa majengo ya viwanda na maghala kwa kutumia bidhaa za uwekezaji wa pamoja wa majengo ya viwanda (Industrial REIT). Sambamba na FSD Afrika, wadau wengine tunaoshirikiana nao ni pamoja na ORBIT Securities, Watumishi Housing, Mamlaka ya Masoko ya Mitaji na Dhamana (CMSA) na Soko la Hisa Dar es salaam (DSE) na Benki ya CRDB.

59. ***Mheshimiwa Spika,*** vilevile, Mamlaka ya EPZA imeendelea na uendelezaji wa Maeneo Maalum ya Kiuchumi ya Nala Dodoma, Songea Ruvuma na Mara SEZ kwa kuandaa ramani ya Mipango Miji (Town Planning Map), Usanifu wa michoro ya majengo, *Topographical survey* pamoja na Mpango Kabambe na Upembuzi Yakinifu.

(xiv) Kuhamasisha uwekezaji wa sekta binafsi katika maeneo saba (7) ya viwanda vilivyokabidhiwa kwa Mamlaka ya EPZ

60. ***Mheshimiwa Spika,*** Mamlaka imeendelea kuhamasisha uwekezaji wa sekta binafsi katika maeneo saba (7) ya viwanda vilivyokuwa vimebinafsishwa na Ofisi ya Msajili wa Hazina na vilikabidhiwa kwa Mamlaka ya EPZ. Hadi Machi 2025, viwanda vitatu (3) vimeshapata

wawekezaji ambavyo ni Nachingwea Cashew Nuts, Mafuta Ilulu na National Steel kwa njia ya zabuni. Aidha, kiwanda cha Nachingwea na kiwanda cha Mafuta Ilulu vilivyopo Mkoani Lindi vimepata wawekezaji kwa ajili ya kuchakata mazao ya kilimo na kiwanda cha National Steel kilichopo Chang'ombe Dar es salaam kimepata mwekezaji kwa ajili ya kutengeneza samani, vinywaji baridi na kutoa huduma ya ugavi na biashara. Vilevile, viwanda vinne (4) ambavyo ni Mwanza Tanneries LTD, Tanganyika Packers Limited (TPL) - Mbeya, Tanganyika packers Limited (TPL) – Shinyanga na Mkata Samills LTD (Tanga) vilivyobaki Ofisi inaendelea kutafuta wawekezaji.

61. ***Mheshimiwa Spika,*** vilevile, Ofisi imeshirikiana na Halmashauri ya Kahama pamoja na Barrick Gold kukamilisha utaratibu wa kulitangaza eneo la BUZWAGI kuwa Eneo Maalum la Kiuchumi ambapo kampuni tatu (3) zinazojihusisha na uchenjuaji wa madini zimewasilisha maombi ya kupewa leseni za kuchakata madini. Eneo hilo lina baadhi ya miundombinu ya msingi kama vile umeme, barabara, maji safi na maji taka.

(xv) Usajili wa Miradi ya Uwekezaji kupitia TIC na EPZA

62. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2024/25, Kituo cha Uwekezaji Tanzania (TIC) ilifanya maboresho ya mifumo ya usajili kwa ajili ya kuhudumia wawekezaji wa ndani na nje. Hadi kufikia Machi 2025, TIC imesajili jumla ya **miradi mipya 691** yenye thamani ya **dola za Marekani milioni 7,997.06** ambayo inatarajiwa kuzalisha **ajira mpya 298,257.** Usajili wa miradi hiyo ni sawa na ongezeko la **asilimia 35.76** ya miradi iliyosajiliwa katika kipindi kama hicho cha mwaka 2023/24 ambapo Kituo kilisajili jumla ya miradi **509** yenye thamani ya **dola za Marekani milioni**

5,825.00 na kutarajiwa kuzalisha ajira mpya 130,202. Kati ya miradi hiyo iliyosajiliwa, miradi **222** sawa na **asilimia 32** inamilikiwa na Watanzania, miradi **156** sawa na **asilimia 23** ni ya Ubia na miradi **313** sawa na **asilimia 45** inamilikiwa na wageni.

63. ***Mheshimiwa Spika,*** sekta zilizoongoza kwa usajili wa miradi kupitia TIC ni uzalishaji viwandani miradi **305** sawa na **asilimia 44**; usafirishaji miradi **110** sawa na **asilimia 16;** kilimo miradi **74** sawa na **asilimia 11**; ujenzi wa majengo ya biashara miradi **72** sawa na **asilimia 10;** na utalii miradi **60** sawa na **asilimia 9**. Sekta nyingine za huduma, rasilimali watu, miundombinu ya kiuchumi, nishati, ujenzi, madini na mafuta, pamoja na mawasiliano ya simu zimesajili jumla ya miradi **70** sawa na takribani **asilimia 10** (**Kiambatisho Na. 1**).

64. ***Mheshimiwa Spika,*** uwekezaji wa miradi hiyo unatarajiwa kufanyika katika Mikoa mbalimbali kama ifuatavyo: Dar es Salaam miradi **269**, Pwani miradi **133**, Arusha miradi **51**, Dodoma miradi **34**, Mwanza miradi **28**, Geita miradi **21**, Morogoro miradi **21**, Mbeya miradi **18**, Tanga miradi **13**, Kilimanjaro miradi **12**, Lindi miradi **11**, na Shinyanga miradi **11**. Miradi mingine **69** ipo katika mikoa mingine kama ilivyooneshwa katika **Kiambatisho Na. 2**. Uwekezaji huo umechangiwa na mazingira bora ya uwekezaji na biashara chini ya Serikali ya Awamu ya Sita kupitia Sheria ya Uwekezaji Namba 10 ya 2022.

65. ***Mehimiwa Spika***, vilevile, Kituo kimesajili jumla ya miradi **36** ya upanuzi na ukarabati yenye thamani ya **dola za Marekani milioni 1,257.97** na kutarajiwa kuzalisha ajira **7,139**. Takwimu hizo zinaonesha Sheria Mpya ya Uwekezaji, Na. 10 ya 2022, imeleta athari chanya katika Sekta ya Uwekezaji ambapo wawekezaji walitumia faida zao kuwekeza

tena. Vilevile, takwimu zinaonesha wawekezaji wa ndani walitumia fursa ya vivutio vinavyotolewa na Sheria mpya kufanya upanuzi na matengenezo ya miradi yao.

66. ***Mheshimiwa Spika***, kiwango cha mtaji na ajira zitokanazo na miradi ya uwekezaji katika Kituo Cha Uwekezaji Tanzania (TIC) imekuwa ikiongezeka mwaka hadi mwaka. Mathalani, idadi ya miradi iliongezeka kutoka miradi **256** mwaka 2021 hadi kufikia miradi **901** mwaka 2024. Kiwango cha mitaji inayotokana na miradi ya uwekezaji kilipanda kutoka **dola za Marekani milioni 3,749** mwaka 2021 hadi **dola za Marekani milioni 9,313** mwaka 2024. Aidha, idadi ya ajira itokanayo na miradi ya uwekezaji iliongezeka kutoka **53,025** mwaka 2021 hadi **212,293** mwaka 2024.

67. ***Mheshimiwa Spika,*** hadi Machi 2025, Mamlaka ya EPZ imesajili na kutoa leseni mpya za uwekezaji kwenye Maeneo ya Uzalishaji kwa Mauzo ya Nje 29 zikiwemo leseni nane (8) za uendeshaji na leseni 21 za uendelezaji. Miradi hiyo 29 inatarajiwa kuwekeza **dola za Marekani milioni 430.62**, kuchangia mauzo ya nje kwa **dola za Marekani milioni 259.28** na kutoa ajira **27,085**. Usajili wa miradi hiyo ni sawa na ongezeko la **asilimia 21** ya miradi iliyosajiliwa katika kipindi kama hicho kwa mwaka 2023/24 ambapo Mamlaka ilisajili jumla ya miradi **24** yenye thamani ya **dola za Marekani milioni 355.12** na iliyotarajiwa kuzalisha ajira mpya **19,877**. Kati ya miradi hiyo iliyosajiliwa, miradi **9** sawa na **asilimia 31** inamilikiwa na Watanzania, miradi **2** sawa na **asilimia 7** ni ya Ubia na miradi **18** sawa na **asilimia 62** inamilikiwa na wageni (**Kiambatisho Na. 4**).

68. ***Mheshimiwa Spika,*** sekta zilizoongoza kwa usajili wa miradi kupitia Mamlaka ya EPZA ni kilimo miradi **13** sawa na **asilimia 45**; uzalishaji viwandani miradi saba (**7)** sawa na **asilimia 25;** madini miradi mitano (**5)** sawa na **asilimia 17**; miundombinu miradi miwili (**2)** sawa na **asilimia saba (7);** afya mradi mmoja (**1)** sawa na **asilimia tatu (3)** na misitu mradi mmoja (**1)** sawa na **asilimia tatu (3)**. Rejea **Kiambatisho Na. 5**.

69. ***Mheshimiwa Spika,*** sekta zilizoongoza kwa usajili wa miradi kupitia Mamlaka ni kilimo miradi **13** sawa na **asilimia 45**; uzalishaji viwandani miradi saba (**7)** sawa na **asilimia 25;** madini miradi mitano (**5)** sawa na **asilimia 17**; miundombinu miradi miwili (**2)** sawa na **asilimia saba (7);** afya mradi mmoja (**1)** sawa na **asilimia tatu (3)** na misitu mradi mmoja (**1)** sawa na **asilimia tatu (3)**. Rejea **Kiambatisho Na. 5**.

Mheshimiwa Spika, uwekezaji wa miradi hiyo unatarajiwa kufanyika katika Mikoa mbalimbali kama ifuatavyo: Dar es Salaam **miradi 11**; Iringa mitatu (**3)**, Tanga **mitatu (3),** Mtwara mitatu (**3)**, Pwani **mmoja (1)**, Lindi **mmoja (1)**, Katavi **mmoja (1)**, Morogoro **mmoja (1)**, Shinyanga **mmoja (1)**, Arusha **mmoja (1)**, Mbeya **mmoja (1)**, Kigoma **mmoja (1)** na Njombe **mradi mmoja** (**1)**, rejea **Kiambatisho Na. 6.**

(xvi) Kuratibu uanzishwaji na uendelezaji wa miradi mikubwa ya uwekezaji yenye manufaa mapana kwa Taifa

70. ***Mheshimiwa Spika,*** katika kipindi cha Julai 2024 hadi Machi 2025, TIC imeendelea kuhamasisha uwekezaji katika miradi ya kimkakati (strategic investment projects) na kimkakati maalum (special strategic investment projects) ambapo jumla ya miradi Saba **(**7), ilijadiliwa na kuidhinishwa na Kamati ya Taifa ya Uwekezaji (NISC) mwezi Novemba 2024. Miradi hiyo ni kampuni ya Camel Gas kwa ajili ya ujenzi wa

miundombinu ya uhifadhi wa mafuta; kampuni ya Maweni Limestone kwa ajili ya kiwanda cha uzalishaji wa saruji; kampuni ya Kinglion Investment kwa ajili ya uzalishaji wa mabati; kampuni ya East Africa Commercial and Logistics Co. Ltd (EACLC) kwa ajili ya ujenzi wa majengo ya biashara; kampuni ya GSM Tanzania kwa ajili ya uzalishaji wa vyakula na vinywaji; kampuni ya Shafa Agro Ltd kwa ajili ya ufugaji na uchakataji wa mazao ya maziwa; na kampuni ya Kilimanjaro Industrial Park kwa ajili ya ujenzi wa kongani za viwanda. Faida tarajiwa za miradi hiyo ni pamoja na uzalishaji wa ajira, ongezeko la mitaji toka nje na ndani ya nchi, na faida nyingine ikiwemo ukuaji wa matumizi ya teknolojia.

71. ***Mheshimiwa Spika,*** kwa upande wa kuratibu uendelezaji wa miradi mikubwa ya uwekezaji Serikali kupitia TIC imetembelea jumla ya miradi **20** ili kubaini changamoto na kuzitatua. Utatuzi wa changamoto hizo umewezesha miradi kuimarika zaidi na kuwa kielelezo cha mazingira bora ya uwekezaji hapa nchini. Miradi hiyo ina thamani ya mitaji halisi ya **dola za Marekani milioni 1,832.24** na imezalisha jumla ya ajira halisi **65,436.**

(xvii) Kuanzisha masijala ya kielektroniki ya ardhi kwa wawekezaji

72. ***Mheshimiwa Spika,*** hadi Machi 2025, Serikali kupitia TIC imetenga maeneo manne (4) yenye ukubwa wa hekta **84,403.73** kwa ajili ya wawekezaji wa ndani na wa nje. Maeneo hayo yanapatikana katika mikoa ya Kigoma, Morogoro, na Tanga. Kati ya maeneo hayo Serikali imefanikiwa kukodisha jumla ya hekta **73,881.9** katika mashamba matatu. Mashamba hayo ni Mkulazi - Morogoro lenye ukubwa wa hekta **60,103**, Lugufu - Kigoma lenye ukubwa wa hekta **10,529.9** na Basanza-Kigoma lenye ukubwa wa hekta **3,249**. Aidha, eneo lenye ukubwa wa

hekta **10,521.83** lililopo Pangani - Tanga linaendelea kutafutiwa wawekezaji. Vilevile, Kituo cha Uwekezaji kinaendelea na maandalizi ya mkakati wa uanzishwaji wa masijala ya kielektroniki ya ardhi kwa ajili ya uwekezaji.

(xviii) Kufanya ufuatiliaji na tathmini kwa miradi ya uwekezaji

73. ***Mheshimiwa Spika***, kama ilivyo ainishwa kwenye Sheria ya Uwekezaji ya mwaka 2022, Ofisi kupitia TIC imeanzisha Kitengo cha Ufuatiliaji na Tathmini ya Miradi ya Uwekezaji. Hadi Machi 2025, Ofisi imefanya ufuatiliaji wa miradi ya kimkakati na kimkakati maalum ambapo jumla ya **miradi 16** ilitembelewa. Vilevile, Kituo kiliendelea na ufuatiliaji na tathmini wa miradi ya kawaida ya uwekezaji ambapo jumla ya **miradi 6,304** ilitembelewa. Lengo la ufuatiliaji na tathmini hizo ni kujionea maendeleo, kusikia changamoto hasa katika mchakato wa utoaji wa Tangazo la Serikali (GN) na utekelezaji wake na kuona namna ya kutatua changamoto hizo. Matokeo ya ufuatiliaji na tathmini hiyo yamesaidi kutatua changamoto zilizokuwa zinawakumba wawekezaji pamoja na kupata mrejesho wa hali halisi ya maendeleo ya miradi.

(xix) Kuhamasishaji uwekezaji wa Watanzania

74. ***Mheshimiwa Spika,*** vilevile, Ofisi iliendesha kampeni ya kitaifa katika mikoa yote nchini yenye lengo kuu la kuhamasisha uwekezaji wa ndani, kampeni iliyobebwa na kauli mbiu ***"2024 Isipite bila Kutekeleza Mradi Wako"***. Kampeni hii imefanyika kwa kushirikisha wadau wa uwekezaji katika mikoa husika ikiwa na malengo yafuatayo: kubadili fikra na mtizamo wa kwamba TIC ni mahsusi kwa wawekezaji wa kutoka nje ya nchi na siyo kwa watanzania; kutoa elimu ya uwekezaji hususan taratibu za kusajili miradi ya uwekezaji; na kuongeza idadi ya miradi ya uwekezaji

inayomilikiwa na Watanzania kwa lengo la kuwashirikisha kikamilifu katika maendeleo ya uchumi wa nchi.

(xx) Kufanya tathmini ya thamani ya uwekezaji na athari ya miradi ya kielelezo na kimkakati katika kuendeleza na kukuza uchumi

75. ***Mheshimiwa Spika***, katika kuhakikisha thamani ya fedha inapatikana katika miradi na programu za Serikali, Tume ilifanya uchambuzi wa miradi na programu zinazotekelezwa na Serikali kwa lengo la kuimarisha usimamizi thabiti na ufanisi katika programu za maendeleo. Kufuatia uchambuzi huo ilibainika kuwa jumla ya miradi 9,711 inatekelezwa na Serikali katika ngazi mbalimbali, matokeo ya uchambuzi huo ni msingi katika kuwezesha ufuatiliaji na tathmini za programu na miradi ya maendeleo. Aidha, Tume imeendelea kufanya maboresho ya Mfumo wa Kitaifa wa Usimamizi wa Miradi ya Maendeleo (NPMIS) ili kuongeza ufanisi katika uchambuzi wa maandiko ya miradi na programu kupitia teknolojia ya kisasa na akili mnemba. Hadi kufikia Machi, 2025 jumla ya maandiko 150 ya miradi na programu mbalimbali yamechambuliwa na kutolewa maoni kwa lengo la kuhakikisha kuwa miradi hiyo inaleta tija.

(xxi) Kuwezesha ushiriki wa sekta binafsi katika upangaji na utekelezaji wa mipango ya maendeleo.

76. ***Mheshimwa Spika,*** katika kuhakikisha ushiriki wa sekta binafsi katika upangaji na utekelezaji wa mipango ya maendeleo. Ofisi kupitia Tume ya Taifa ya Mipango imeendelea na maandalizi ya taarifa ya tathmini ya mchango wa sekta binafsi katika maendeleo ya kiuchumi na kijamii. Vilevile, imetekeleza mkakati wa kuwakutanisha wadau wa sekta ya umma na sekta binafsi kupitia mdahalo wa pamoja (Public-Private Dialogue – PPD) uliokuwa na lengo la kuimarisha ushirikiano katika upangaji na utekelezaji wa mipango ya maendeleo.

(xxii) Kuandaa Mpango Mkakati wa Muda Mrefu wa Ofisi ya Msajili wa Hazina kwa kipindi cha miaka 25.

77. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2024/25, Ofisi kupitia Ofisi ya Msajili wa Hazina ilipanga kuandaa Mpango Mkakati wa Muda Mrefu kwa kipindi cha miaka 25. Hadi Machi, 2025 Ofisi imeendelea na maandalizi ya Mpango wa Muda Mrefu wa Ofisi wa mwaka 2025/26 - 2049/50. Lengo la Mpango huu ni kuandaa mikakati ya muda mrefu itayowezesha Taasisi na Mashirika ya Umma kuongeza ufanisi katika utendaji kazi na kuchangia pato la Taifa kwa asilimia 10 hadi 15. Aidha, tayari Ofisi imeshampata Mshauri Elekezi atakayeandaa Mpango huo.

(xxiii) Kuimarisha mifumo ya usimamizi na tathmini ya utendaji wa Taasisi na Mashirika ya Umma, Kampuni Tanzu na Kampuni ambazo Serikali ni mbia pamoja na mashirika yaliyobinafsishwa

78. ***Mheshimiwa Spika,*** Ofisi imekamilisha tathmini ya utekelezaji wa mikataba ya utendaji kazi ambayo iliingiwa mwaka 2022/23 (kulingana na taarifa za hesabu za fedha zilizokaguliwa) ya Taasisi na Mashirika ya Umma. Hadi Machi 2025, tathmini imefanyika kwenye Taasisi na Mashirika ya Umma **34** kati ya **50** yaliyopangwa kufanyika sawa na ufanisi wa **asilimia 68.** Maandalizi ya kufanya tathmini kwa Taasisi na Mashirika ya Umma **16** yaliyosalia yanaendelea. Aidha, Ofisi imefanya Ukaguzi wa Kimenejimenti katika Taasisi na Mashirika ya Umma **36** sawa na **asilimia 72** ya lengo la kukagua mashirika **50.** Rasimu za taarifa za ukaguzi wa kimenejimenti zipo kwenye hatua ya mapitio kabla ya kuwasilishwa kwenye Mamlaka mbalimbali kwa hatua stahiki. Tathmini hiyo ilijikita katika uzingatiaji wa sheria, kanuni na miongozo kuhusu masuala ya kiutendaji, utawala na usimamizi wa rasilimali watu.

79. ***Mheshimiwa Spika,*** vilevile, Ofisi imeendelea na ujenzi wa *Dashboard* yenye lengo la kuboresha usimamizi katika uendeshaji wa Wakala za Serikali, Taasisi na Mashirika ya Umma. Mfumo huo utawezesha upatikanaji wa taarifa za Taasisi hizo katika dirisha moja, kurahisisha uchambuzi wa utendaji kazi wa mashirika na usimamizi sahihi wa taarifa za mashirika. Taarifa hizo ni pamoja na uwekezaji wa Serikali katika Taasisi na Mashirika ya Umma, uchangiaji wa mapato yasiyo ya kikodi katika mfuko mkuu wa Serikali, bodi za wakurugenzi pamoja na upimaji wa utendaji wa bodi hizo. Aidha, mchakato wa uandaaji wa mikataba ya utendaji kazi (Performance Contract), utekelezaji wake na tathimini vitafanyika kwa kutumia mfumo huo.

80. ***Mheshimiwa Spika***, Ofisi iliandaa Taarifa ya Fedha ya Mwaka 2023/24 na kuiwasilisha kwa Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa mujibu wa Sheria. Taarifa hiyo inaonesha uwekezaji wa Serikali katika Taasisi na Mashirika ya Umma **253** yanayomilikiwa na Serikali kama mbia mkuu pamoja na kampuni **56** ambayo Serikali inamiliki hisa chache umeongezeka kwa **asilimia 13.85** kutoka **Shilingi trilioni 75.79** katika mwaka wa fedha 2022/23 hadi **Shilingi trilioni 86.29** katika mwaka 2023/24. Ongezeko hilo limetokana na kuongezeka kwa idadi ya taasisi na mashirika ya umma pamoja na ongezeko la thamani ya mizania ya kampuni ikiwemo Benki ya NMB PLC, Benki ya NBC Ltd, Kilombero Sugar Ltd, TPC Ltd na Airtel Tanzania PLC.

81. ***Mheshimiwa Spika,*** hadi Machi, 2025, Ofisi imefanikisha upatikanaji wa mikopo kwa ajili ya kutekeleza miradi ya maendeleo kwa Taasisi za umma ikiwemo Shirika la Nyumba la Taifa - NHC (**Shilingi bilioni 269.33),** Chuo cha Uhasibu Arusha - IAA (**Shilingi bilioni 8**), Mamlaka

ya Vitambulisho vya Taifa - NIDA (**Shilingi bilioni 27.58**), Mamlaka ya Hifadhi ya Eneo la Ngorongoro - NCAA (**Shilingi bilioni 266.68**), na Mamlaka ya Maji Safi na Usafi wa Mazingira Mtwara - MTUWASA (**Shilingi bilioni 1.22**).

(xxiv) Kuandaa Mkakati Fungamanishi wa Kisekta wa Ufuatiliaji na Tathmini

82. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2024/25, Ofisi ilipanga kuandaa Mkakati Fungamanishi wa Kisekta wa Ufuatiliaji na Tathmini kuhusu masuala ya mipango na uwekezaji. Hadi Machi, 2025 Ofisi imekamilisha uandaaji wa Rasimu ya Mwongozo Jumuishi wa Ufuatiliaji na Tathmini ambayo ipo katika hatua za mapitio na kukusanya maoni ya wadau. Aidha, kukamilika kwa Mwongozo huo kutawezesha utekelezaji wa mkakati fungamanishi wa Kisekta wa Ufuatiliaji na Tathmini katika Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji.

(xxv) Kuendelea kuboresha mazingira ya kufanyia kazi

83. ***Mheshimiwa Spika,*** katika kuimarisha utendaji kazi, Ofisi imeendelea kuboresha mazingira ya kazi kwa watumishi. Hadi Machi 2025 Ofisi imetoa miongozo mbalimbali ya huduma za kiutawala, kiutumishi na kisheria. Aidha, watumishi wanaendelea kujengewa uwezo kupitia mafunzo ya muda mrefu na muda mfupi katika fani mbalimbali ikiwemo takwimu, uchumi, ugavi, TEHAMA, menejimenti ya rasilimali watu na usimamizi wa miradi, ufuatiliaji na tathmini. Pia, Ofisi imefanikiwa kununua vitendea kazi ikiwemo magari kwa ajili ya kuwezesha utekelezaji wa majukumu yake, kutoa vitendea kazi kwa watumishi pamoja na kuendelea na ukamilishaji wa ujenzi wa Makao Makuu ya Ofisi katika Mji wa Serikali Mtumba, Dodoma ambapo kwa sasa ujenzi umefikia **asilimia 74**.

3.4. UTEKELEZAJI WA MAENEO MENGINE MUHIMU KWA MWAKA 2024/25

84. ***Mheshimiwa Spika,*** pamoja na utekelezaji wa vipaumbele kwa mwaka 2024/25, Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji imefanikiwa kutekeleza maeneo mengine muhimu kama ifuatavyo:-

(i) Kuratibu Mkutano wa Mwaka wa Wenyeviti wa Bodi na Watendaji Wakuu wa Taasisi na Mashirika ya Umma

85. ***Mheshimiwa Spika,*** Ofisi iliratibu Mkutano Mkuu wa Pili wa mwaka wa Wenyeviti wa Bodi na Watendaji Wakuu wa Taasisi na Mashirika ya Umma kwa lengo la kuwakumbusha wajibu na msingi wa dhamana waliyopewa na Serikali katika kusimamia utendaji wa Taasisi za Umma. Mgeni Rasmi wa Mkutano huo alikuwa Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Mkutano huo ulikuwa na jumla ya **washiriki 642**. Aidha, mada mbalimbali ziliwasilishwa kutoka kwa Wawasilishaji wa ndani na nje ya nchi zikilenga kuwajengea uwezo na kuwapa uzoefu Wenyeviti wa Bodi na Watendaji Wakuu wa Taasisi na Mashirika kuboresha utendaji wa Taasisi wanazosimamia ndani ya nchi na pia kuona na kutumia fursa za kuwekeza nje ya nchi chini ya Kauli Mbiu isemayo "***Mikakati ya Taasisi na Mashirika ya Umma Kuwekeza Nje ya Tanzania***''.

(ii) Kuandaa na kuendesha mafunzo kwa wajumbe wa Bodi za Taasisi na Mashirika ya Umma

86. ***Mheshimiwa Spika*****,** Ofisi kwa kushirikiana na Taasisi ya Uongozi ilitoa mafunzo kwa Wajumbe wa Bodi **234** kutoka Taasisi **29** ikilinganishwa na malengo ya kutoa mafunzo kwa Wajumbe wa Bodi **250** kutoka katika Taasisi **30** katika mwaka 2024/25. Wajumbe wa Bodi zilizofanyiwa mafunzo wameteuliwa katika kipindi cha mwaka 2022/23

hadi Februari, 2025. Mafunzo hayo yalilenga kuwajengea uelewa wa majukumu yao katika Bodi, matarajio ya Serikali kutoka katika Bodi hizo pamoja na miongozo muhimu wanayopaswa kuzingatia katika utekelezaji wa majukumu yao.

(iii) Kuandaa Taarifa za Wasifu wa Miradi kutoka Wizara na Taasisi mbalimbali za Umma nchini kwa ajili ya kuitangaza kwa wawekezaji

87. ***Mheshimiwa Spika,*** Ofisi kwa kushirikiana na Taasisi za Umma ilifanya uchambuzi wa miradi kwa kuzingatia sekta zitakazochochea ukuaji wa uchumi kwa haraka kwa maendeleo jumuishi na mapendekezo ya Mpango wa Maendeleo wa Taifa kwa Mwaka 2025/26. Uchambuzi huo ulilenga kuandaa Taarifa ya Wasifu wa Miradi ya kimkakati ya Umma kwa lengo la kuitangaza kwa wawekezaji. Wasifu wa miradi iliyoandaliwa itarahisisha Wawekezaji wa ndani na nje kupata taarifa za miradi husika, mahali ilipo, hatua iliyofikiwa, gharama na vivutio vinavyotolewa na Serikali. Aidha, taarifa hiyo itawezesha Sekta Binafsi na Umma kushirikiana katika kuleta maendeleo kwa wananchi.

(iv) Kufanya Ufuatiliaji na Tathmini ya Miradi ya Kimkakati katika Sekta ya Umma

88. ***Mheshimiwa Spika,*** Ofisi ilifanya ufuatiliaji na tathmini ya miradi 12 ya kimkakati inayotekelezwa na Taasisi na Mashirika ya Umma kwa lengo la kubaini hatua za utekelezaji; kufahamu changamoto katika kukamilisha miradi husika; na kushauri hatua za kuchukua kutokana na changamoto zilizobainika ili kuhakikisha miradi inayotekelezwa inafikia malengo yaliyokusudiwa. Miradi iliyofanyiwa ufuatiliaji na tathmini ni miradi kutoka Shirika la Nyumba la Taifa (NHC), Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari Tanzania (TPA), Mamlaka ya Maeneo ya Uzalishaji kwa

Mauzo ya Nje (EPZA), Bodi ya Nyama Tanzania (TMB), Mamlaka ya Usimamizi wa Wanyamapori Tanzania (TAWA), Shirika la Hifadhi za Taifa Tanzania (TANAPA), Bodi ya Utalii Tanzania (TTB), Mamlaka ya Hifadhi ya Eneo la Ngorongoro (NCAA), Taasisi ya Mifupa (MOI), Kiwanda cha Madawa cha Keko, Mamlaka ya Udhibiti wa Nafaka na Mazao Mchanganyiko (COPRA) na Kampuni ya Magazeti ya Serikali (TSN).

89. ***Mheshimiwa Spika***, tathmini hiyo ilibainisha changamoto mbalimbali ikiwemo kutokuanza kutumika kwa baadhi ya miradi kutokana na kutokamilika kwa miradi saidiizi na kukosekana kwa fedha za uendeshaji baada ya miradi kukamilika zinazopelekea kukwamisha utekelezaji wa miradi hiyo kama ilivyopangwa. Kufuatia tathmini hiyo, Ofisi ilitoa mapendekezo kwa lengo la kuhakikisha utekelezaji wa miradi hiyo inakamilika. Aidha, katika changamoto hizo kuna baadhi zinahitaji kuchukuliwa hatua za haraka ili kuepuka kusuasua kwa miradi hiyo kwa kuzingatia kuwa Serikali imewekeza fedha nyingi kwa lengo la kupata tija.

(v) Kuandaa Mkakati wa Kitaifa kuhusu Uwekezaji

90. ***Mheshimiwa Spika,*** katika kuhakikisha tunaenda sambamba na mabadiliko yanayotokea duniani katika nyanja ya uwekezaji, Ofisi inaendelea na ukamilishaji wa Mkakati wa Kitaifa wa Uwekezaji. Lengo la mkakati huo ni kubainisha fursa za uwekezaji katika sekta za kipaumbele kwa ajili ya kuimarisha uratibu wa shughuli za uhamasishaji na uwezeshaji uwekezaji nchini na kuvutia wawekezaji wa ndani na nje ya nchi

(vi) Kuratibu Ushiriki wa Nchi Kwenye Majadiliano ya Mikataba ya Kimataifa ya Uwekezaji

91. ***Mheshimiwa Spika,*** Ofisi imeendelea kushiriki katika majadiliano ya Mikataba ya Kimataifa ya Uwekezaji (*International Investment Agreements* – IIAs) ikiwemo Mikataba ya uwili ya Kukuza na Kulinda Uwekezaji (*Bilateral Investment Treaties* – BITs) baina ya Tanzania na nchi nyingine. Hadi kufikia Machi 2025, Ofisi imefanya majadiliano na nchi za Umoja wa Falme za Kiarabu (UAE), Canada na Indonesia. Aidha, Ofisi imeratibu majadiliano ya awali ya Mikataba ya Ubia wa Kiuchumi (EPA) baina ya Tanzania na nchi za UAE na kati ya Tanzania na Korea. Mikataba ya Ushirikiano wa Kiuchumi inalenga kukuza biashara, uwekezaji na ushirikiano katika sekta za kipaumbele. Vilevile, Ofisi imeshiriki katika majadiliano ya Mkataba wa Itifaki ya Uwekezaji ya Eneo Huru la Biashara Afrika (*AfCFTA Investment Protocol*) yalihusu Kiambatisho cha Kanuni na Taratibu zinazosimamia Uzuiaji, Usimamizi na Utatuzi wa Migogoro ya wawekezaji wakati wa utekelezaji wa Itifaki hiyo, ili kuimarisha mazingira ya uwekezaji kwa wawekezaji wa Afrika.

92. ***Mheshimiwa Spika,*** pia, Ofisi iliratibu maandalizi ya Mkutano wa Kwanza wa Tume ya Pamoja ya Ushirikiano wa Biashara na Uchumi kati ya Urusi na Tanzania uliofanyika tarehe 28 – 29 Oktoba 2024 jijini Dar es Salaam, Tanzania. Mkutano huo ni utekelezaji wa Hati ya Makubaliano baina ya Serikali za Tanzania na Urusi iliyosainiwa mwaka 2022. Lengo la makubaliano hayo ni kuanzisha Tume ya Pamoja ya Ushirikiano wa Kiserikali kwenye maeneo ya Biashara na Uchumi. Ofisi inaendelea na uratibu wa utekelezaji wa makubaliano yaliyofikiwa katika mkutano huo kupitia Wizara na Taasisi mbalimbali za Serikali pamoja na maandalizi ya Mkutano wa Pili utakaofanyika mwezi Mei 2025 nchini Urusi.

93. ***Mheshimiwa Spika,*** katika kuhamasisha na kuvutia uwekezaji nchini, Ofisi imeandaa na kushiriki katika makongamano na mikutano ya Uwekezaji na biashara ya ndani na nje ya nchi kwa kushirikiana na wadau mbalimbali. Hadi Machi, 2025, Ofisi imeandaa na kushiriki makongamano **11** ya nje ya nchi. Makongamano hayo ni baina ya Tanzania na nchi za: Korea, China, Saudi Arabia, Oman, Ufaransa, Ubelgiji, Misri, Marekani, India, Italia na Umoja wa Falme za Kiarabu. Katika makongamano hayo mafanikio mbalimbali yalipatikana ikiwemo kusaini Hati za Makubaliano, kupokea ujumbe wa wafanyabiashara na wawekezaji takribani **200** kutoka nchi za Saudi Arabia, Ubelgiji, China, Japani na Italia kwa lengo la kuweka nchini. Aidha, kwa upande wa makongamano ya ndani ya nchi, Ofisi imeratibu na kushiriki katika kuhamasisha uwekezaji wa ndani katika Mikoa **10** ya Kigoma, Kagera, Mwanza, Mara, Simiyu, Lindi, Mtwara, Ruvuma, Rukwa, na Katavi.

(vii) Kuandaa Mfumo wa Kanzidata ya Kitaifa ya Uwekezaji

94. ***Mheshimiwa Spika,*** Ofisi imeendelea kukamilisha ujenzi wa mfumo wa kanzidata ya Kitaifa wa Uwekezaji (National Investment Database System) unaolenga kuunganisha mifumo ya usajili wa miradi ya uwekezaji inayosimamiwa na taasisi zinazohusika na masuala ya uwekezaji zikiwemo TIC, EPZA, Tume ya Madini, PURA, TMDA na EWURA. Aidha, Mfumo huo unalenga kutatua changamoto ya upatikanaji wa taarifa na takwimu za uwekezaji. Hadi Machi 2025, Ofisi imekamilisha uandaaji wa mfumo na kufanya majaribio, kutoa mafunzo ya matumizi kwa Timu ya Watalaam kutoka Wizara, Taasisi na Idara za Serikali. Pia, inaendelea kukusanya na kuhakiki taarifa za miradi ya uwekezaji kwa ajili ya kuingizwa kwenye mfumo.

3.5. UTEKELEZAJI WA MIRADI YA MAENDELEO

95. ***Mheshimiwa* Spika,** katika mwaka 2024/25 Ofisi ilipanga kutekeleza mradi wa uimarishaji wa Taasisi (Institutional Support) unaolenga kuhamasisha na kusimamia Uwekezaji na Mfumo wa Ufuatiliaji na Tathmini. Kupitia mradi huo, Ofisi imeanza kuandaa Mkataba wa Kifani wa Kukuza na Kulinda Uwekezaji, Kuwezesha kusimamia utendaji wa Mashirika ya Umma, uchambuzi wa Sera za kisekta kuhusiana na masuala ya uwekezaji, Kufanya ufuatiliaji wa miradi ya uwekezaji, kujengewa uwezo watumishi nane (8) kuhusu usimamizi na uchambuzi wa uwekezaji katika sekta ya umma na kufanya stadi kizio kuhusu Sera ya Uwekezaji wa Umma. Utekelezaji wa kazi hizo unaendelea.

96. ***Mheshimiwa Spika*,** pia, Ofisi imeratibu utekelezaji wa programu ya Maboresho ya Usimamizi wa Fedha za Umma (PFMRP). Katika kipindi husika, Ofisi imetekeleza yafuatayo: kuandaa Rasimu ya Mwongozo wa Ufuatiliaji na Tathmini wa Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji; kuandaa mahitaji na kuanza kujenga kanzidata ya takwimu za Ofisi; kuwajengea uwezo maafisa viungo wa ufuatiliaji na tathmini 30 katika hatua za ufuatiliaji na Tathmini kwa kuzingatia matokeo na mbinu za uandishi wa taarifa; kuandaa mahitaji ya mfumo wa kielektroniki wa ufuatiliaji na tathmini wa Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji; na kuwajengea uwezo watumishi 11 katika ufuatiliaji na Tathmini wa viashiria vya kitaifa vya uwekezaji.

97. ***Mheshimiwa Spika,*** Ofisi imeendelea na utekelezaji wa Programu ya Kuboresha Mazingira ya Biashara (Implementation of BEST Programme) ambapo shughuli zifuatazo zimetekelezwa: -

a. Kufanya marekebisho ya Sheria 12 kupitia Sheria ya Fedha ya Mwaka 2024 na Sheria ya Marekebisho ya Sheria Mbalimbali

(*Miscellaneous Amendments*) ya mwaka 2024 zilizolenga kuweka unafuu katika mazingira ya biashara na uwekezaji;

b. Kukamilika kwa Mfumo wa Kielektroniki wa Malipo Serikalini (Government e - Payment Gateway – GePG) ambao umerahisisha taratibu za ulipaji wa ada na tozo mbalimbali za Serikali. Kwa mwaka 2024 vituo vya kutolea huduma na Taasisi mpya **24** vimeunganishwa kwenye mfumo huo na kufanya jumla ya Taasisi na vituo vya kutolea huduma vilivyounganishwa kufikia **1,007** kutoka watoa huduma **983** waliounganishwa katika kipindi kama hicho mwaka 2023, sawa na ongezeko la **asilimia 2.4**;

c. Kuimarishwa kwa Mfumo wa Kuwezesha Mifumo ya Serikali kuwasiliana na kubadilishana taarifa kidigitali (*Government Enterprise Service Bus - GovESB*) ambapo mifumo **179** ya Taasisi za Umma imeunganishwa ikilinganishwa na mifumo **130** iliyounganishwa awali. Hatua hii inajumuisha taasisi za Umma **202** kutoka Taasisi za Umma **119** zilizojumuishwa awali;

d. Kuimarishwa kwa Mfumo wa Kuwezesha Mifumo ya Serikali kuwasiliana na kubadilishana taarifa kidigitali (*Government Enterprise Service Bus - GovESB*) ambapo mifumo **179** ya Taasisi za Umma imeunganishwa ikilinganishwa na mifumo **130** iliyounganishwa awali. Hatua hii inajumuisha taasisi za Umma **202** kutoka Taasisi za Umma **119** zilizojumuishwa awali;

e. Kukamilika kwa ujenzi wa awamu zote tatu (3) za Mfumo wa Uondoshaji wa Shehena Maeneo ya Forodha (*Tanzania electronic Single Window System - TeSWS*) kwa kushirikiana na sekta binafsi. Ukamilishaji wa mfumo huo umewezesha kubadilishana taarifa na mifumo ya Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA) - TANCIS, Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari Tanzania – (TPA) - TOS, Shirika la

Viwango Tanzania (TBS), Mamlaka ya Dawa na Vifaa Tiba (TMDA), Mamlaka ya Maabara ya Mkemia Mkuu wa Serikali (GCLA), Tume ya Nguvu za Atomu Tanzania (TAEC), Shirika la Uwakala wa Meli Tanzania (TASAC), Mamlaka ya Usafiri wa Anga Tanzania (TCAA), Bodi ya Nyama (TMB), Bodi ya Maziwa (TDB), Wizara ya Mifugo na Wizara ya Uvuvi; na

f. Serikali imekamilisha ujenzi wa mifumo mbalimbali: Mfumo wa Uchakataji Maombi ya Leseni za Utalii Kidigitali unaoungalisha mifumo ya BRELA, Bodi ya Utalii na OR-TAMISEMI; Mfumo wa kidigitali unaounganisha taasisi za COSOTA, BASATA, na Bodi ya Filamu Tanzania (TFB); na Kanzidata ya kodi, ushuru, leseni na vibali katika Mamlaka za Serikali za Mitaa kupitia mfumo wa TAUSI ambapo *module* ya vibali na leseni (*database for levies, fees and charges*) katika mfumo huo zinazoweka wazi sheria ndogo, ada, na tozo kwa wawekezaji na wafanyabiashara. Mifumo hii inarahisisha upatikanaji wa huduma kwa wakati.

98. *Mheshimiwa* Spika, katika uendelezaji wa Maeneo Maalum ya Kiuchumi kupitia mradi wa Tanzania Mini Tiger Plan 2020 shughuli zilizotekelezwa ni pamoja na: ujenzi wa barabara yenye urefu wa kilomita tatu (3) kwa kiwango cha lami kwenye eneo la viwanda Zinga Bagamoyo; kuteua Kamati ya Makatibu Wakuu na Wakuu wa Taasisi wanaohusika na utekelezaji wa mradi ili kuimarisha uratibu; kukamilika kwa kumpata Mtaalam Mshauri atakayeandaa ramani ya mipango miji - Town Planning (TP) Map, Usanifu wa michoro ya majengo, *Topographical survey* na kuandaa gharama za ujenzi katika eneo la Bagamoyo; na kukamilika kwa ukarabati wa miundombinu ya ndani katika eneo la uwekezaji la Benjamin William Mkapa.

99. ***Mheshimiwa Spika,*** katika Mradi wa Uendelezaji wa Maeneo Maalum kwa Uzalishaji wa Bidhaa kwa Mauzo ya Nje - Export Processing Zone Development shughuli zilizotekelezwa ni pamoja na kuendelea na ukamilishaji wa Upembuzi Yakinifu, Mpango Kabambe (Feasibility Study and Master Plan) wa Ukanda Maalum wa Kiuchumi wa Manyara; kukamilika kwa kuwapata Wataalam Washauri Elekezi wanaofanya kazi ya kuandaa Mpango Kabambe, Upembuzi Yakinifu, *Topographical & Cadastral Surveys* pamoja na usanifu wa miundombinu ya msingi katika maeneo ya Nala, Ruvuma, Mara na Kwala SEZ.

04

Sura ya Nne

MAPENDEKEZO YA MPANGO NA BAJETI YA OFISI YA RAIS, MIPANGO NA UWEKEZAJI KWA MWAKA 2025/26

100. ***Mheshimiwa Spika,*** baada ya kutoa taarifa ya utekelezaji wa vipaumbele na majukumu ya Ofisi pamoja na taasisi kwa mwaka 2024/25, sasa napenda kuwasilisha Mapendekezo ya Mpango na Bajeti ya Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji kwa Mwaka 2025/26.

101. ***Mheshimiwa Spika,*** Maandalizi ya Mpango na Bajeti ya Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji kwa mwaka 2025/26 umezingatia miongozo mbalimbali ya Kisera, Sheria, Kanuni na Mikakati ya Kitaifa, Kikanda na Kimataifa. Miongozo hiyo ni pamoja na Mpango Mkakati wa Mpito wa Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji wa 2024/25 - 2025/26; Dira ya Taifa ya Maendeleo 2025; Mpango wa Tatu wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano 2021/22 - 2025/26; Mapendekezo ya Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2025/26; Mwongozo wa Maandalizi ya Mpango na Bajeti ya Serikali kwa Mwaka 2025/26; Ilani ya CCM kwa ajili ya Uchaguzi Mkuu ya Mwaka 2020; Sheria ya Bajeti, Sura 439 pamoja na Kanuni zake; Mikakati na makubaliano mbalimbali ya Kikanda na Kimataifa; Mkakati wa Sita wa Maendeleo ya Jumuiya ya Afrika Mashariki kwa miaka mitano (2021/22-2025/26); Agenda ya Umoja wa Afrika 2063: Afrika Tuitakayo; Malengo ya Maendeleo Endelevu (SDGs); Mikakati ya kisekta na masuala mtambuka ikiwemo Mkakati wa Taifa Dhidi ya Rushwa Awamu ya Nne (NACSAP IV) 2023-2030 na UKIMWI.

4.1. VIPAUMBELE KWA MWAKA 2025/26 NA MAOMBI YA FEDHA KWA KILA FUNGU

4.1.1. Fungu 011: Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji

102. ***Mheshimiwa Spika***, Maeneo ya vipaumbele ambayo yamepangwa kutekelezwa na Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji (Fungu 011) kwa Mwaka 2025/26 ni kama ifuatavyo :

(i) Kuratibu maandalizi ya Mpango wa Taifa wa Maendeleo wa Miaka Mitano kwa kuzingatia Dira Mpya ya Maendeleo ya Mwaka 2050 na Mpango wa Maendeleo wa Mwaka kwa mujibu wa Mwongozo wa Dira ya Maendeleo ya Mwaka 2050;

(ii) Kuratibu ushiriki wa nchi na kusimamia majadiliano ya mikataba ya kimataifa ya uwekezaji baina ya nchi, katika ngazi ya kikanda na kimataifa;

(iii) Kuratibu na kusimamia uwekezaji katika Kanda Maalum za Kiuchumi na kongani za viwanda;

(iv) Kuratibu na kusimamia uwekezaji wa umma;

(v) Kuratibu uhamasishaji na uwezeshaji wa uwekezaji wa sekta binafsi;

(vi) Kuendelea kuboresha mazingira ya biashara na uwekezaji;

(vii) Kuendelea kuboresha mazingira ya kufanyia kazi; na

(viii) Kuandaa Mpango wa Pili wa Kuboresha Mazingira ya Biashara na Uwekezaji (MKUMBI II) ili kujumuisha maeneo mapya yaliyojitokeza na yanayoendelea kujitokeza kutokana na mabadiliko ya uchumi wa dunia na teknolojia.

4.1.2. Fungu 066: Tume ya Taifa ya Mipango

103. *Mheshimiwa Spika,* vipaumbele vilivyopangwa kutekelezwa na Tume ya Taifa ya Mipango ni kama vifuatavyo: -

(i) Kufanya tathmini ya matokeo ya miradi ya kielelezo na kimkakati katika kuendeleza na kukuza uchumi;
(ii) Kuwezesha tafiti ili kukuza ubunifu katika upangaji na utekelezaji wa mipango ya maendeleo;
(iii) Kufanya utambuzi wa maeneo muhimu ya vipaumbele vya kitaifa yenye matokeo makubwa ili kuwianisha na matumizi yenye tija ya rasilimali za nchi;
(iv) Kuandaa nyenzo za utekelezaji wa Dira ya Taifa ya Maendeleo 2050 pamoja na kutoa elimu kwa umma;
(v) Kuwezesha ushiriki wa sekta binafsi na kutoa miongozo ya mashirikiano kwa ajili ya kufanikisha upangaji na utekelezaji wa mipango ya maendeleo; na
(vi) Kuendelea kuimarisha utendaji kazi wa Taasisi kupitia mifumo ya TEHAMA na kuwajengea uwezo watumishi katika kusimamia uchumi, upangaji na utekelezaji wa mipango.

4.1.3. Fungu 007: Ofisi ya Msajili wa Hazina

104. Mheshimiwa *Spika,* vipaumbele vilivyopangwa kutekelezwa na Ofisi ya Msajili wa Hazina ni kama vifuatavyo:-

(i) Kukamilisha na kuanza utekelezaji wa Mpango wa Muda Mrefu wa Ofisi ya Msajili wa Hazina wa Mwaka 2025/26 – 2049/50;
(ii) Kuendelea kufanya ufatiliaji na tathmini ya mali za Serikali zilizo chini ya Ofisi ya Msajili wa Hazina pamoja na zilizobinafsishwa ikiwemo mashamba; viwanda na viwanja;

(iii) Kuendelea kuimarisha mifumo ya TEHAMA ili kuongeza ufanisi wa Ofisi ya Msajili wa Hazina katika ukusanyaji wa mapato yasiyo ya kikodi;

(iv) Kuimarisha usimamizi na tathmini ya utendaji wa Taasisi na Mashirika ya Umma, Kampuni Tanzu na Kampuni ambazo Serikali ni Mbia; na

(v) Kuendelea kujenga uwezo wa watumishi wa Ofisi ya Msajili wa Hazina ili kuimarisha utendaji kazi.

4.1.4. Mamlaka ya Maeneo ya Uzalishaji kwa Mauzo ya Nje (EPZA) na Kituo cha Uwekezaji Tanzania (TIC)

105. ***Mheshimiwa Spika,*** Mamlaka ya Maeneo ya Uzalishaji kwa Mauzo ya Nje (EPZA) na Kituo cha Uwekezaji Tanzania (TIC) kwa mwaka 2025/25 zimepanga kutekeleza vipaumbele kama vifuatavyo: -

(i) Kuendeleza miradi ya kitaifa ya Kielelezo (National Flagship Projects) ikiwa ni pamoja na kuanza hatua za awali za uendelezaji katika maeneo ya Ruvuma, Mara, Tanga, Shinyanga;

(ii) Kuzindua na kutangaza mradi wa Bagamoyo SEZ kwa wawekezaji wa ndani na nje ya nchi kwa nia ya kuendeleza mradi kwa njia mbalimbali ikiwemo ubia na sekta binafsi kwa kufuata mpango uliorejewa;

(iii) Kubaini bidhaa na kutumia huduma za Soko la Mitaji (Capital Markets) kupata fedha za kuendeleza miradi ya SEZ;

(iv) Kuimarisha utoaji wa huduma kwa wawekezaji kwenye Maeneo Maalum ya Kiuchumi kupitia dirisha la huduma za mahala pamoja kwa kutumia mfumo wa kidigitali;

(v) Kuhamasisha uwekezaji wa sekta binafsi katika maeneo ya viwanda vilivyokabidhiwa kwa Mamlaka na Msajili wa Hazina;

(vi) Kuendeleza Maeneo Maalum ya Kiuchumi kwa kushirikiana na TAMISEMI, Sekta binafsi na Wadau wa maendeleo;

(vii) Kutoa elimu kwa Umma, kufanya tafiti, ufuatiliaji na tathmini ya miradi iliyopewa leseni na Mamlaka;

(viii) Kuratibu uanzishwaji na uendelezaji wa miradi mikubwa ya uwekezaji yenye manufaa mapana kwa Taifa;

(ix) Kuboresha mifumo ya kusajili na kuhudumia wawekezaji;

(x) Kufanya tafiti mbalimbali zinazolenga kutoa majawabu kuwezesha kuboresha mazingira ya uwekezaji na kuibua fursa mpya za uwekezaji nchini;

(xi) Kufanya ufuatiliaji na tathmini kwa miradi ya uwekezaji; na

(xii) Kutekeleza mikakati mbalimbali inayolenga kuboresha mashirikiano kati ya TISEZA na wadau wa umma na binafsi ili kurahisisha jukumu la uratibu wa uhamasishaji na huduma kwa wawekezaji nchini.

05
Sura ya Tano

MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI KWA OFISI YA RAIS, MIPANGO NA UWEKEZAJI, OFISI YA MSAJILI WA HAZINA NA TUME YA TAIFA YA MIPANGO KWA MWAKA

106. ***Mheshimiwa Spika***, baada ya kueleza utekelezaji wa majukumu kwa mwaka 2024/25 na vipaumbele vya Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji kwa mwaka 2025/26, ninaomba sasa kuwasilisha rasmi Mapendekezo ya Mapato na Matumizi kwa mwaka 2025/26 kwa muhtasari kama ifuatavyo:

(a) Mapato

107. ***Mheshimiwa Spika,*** katika mwaka 2025/26 Ofisi ya Msajili wa Hazina - Fungu 007 imepangiwa kukusanya na kuchangia kwenye mfuko Mkuu wa Serikali jumla ya **Shilingi trilioni 1.56** kutoka kwenye vyanzo vya mapato yasiyo ya kodi kupitia gawio, michango ya **asilimia 15** ya mapato ghafi,mapato yatokanayo na Mfumo wa Usimamizi wa Mawasiliano ya Simu Tanzania (TTMS); rejesho la riba na mikopo, ziada na mapato mengineyo.

(b) Matumizi

108. ***Mheshimiwa Spika***, Ofisi Rais, Mipango na Uwekezaji na Taasisi zilizo chini yake inaliomba Bunge lako tukufu lipokee, lijadili na kuidhinisha jumla ya **Shilingi 148,629,961,000** ikiwa **Shilingi 122,122,685,000** kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na **Shilingi 26,507,276,000** kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo kwa mwaka 2025/26.

Uchambuzi wa kina wa matumizi wa kila fungu umeainishwa katika **Jedwali Namba 1 hapo chini.**

Jedwali 1: Matumizi kwa Fungu 11; 007; na 066

Na.	**Fungu 011: Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji**		
(i)	Matumizi ya Kawaida	Sh.	22,392,185,000
	Matumizi ya Miradi ya Maendeleo	Sh.	15,475,308,000
	Jumla Ndogo A	**Sh.**	**37,867,493,000**
(ii)	**Fungu 066: Tume ya Taifa ya Mipango**		
	Matumizi ya Kawaida	Sh.	39,145,369,000
	Matumizi ya Miradi ya Maendeleo	Sh.	9,361,277,000
	Jumla Ndogo		**48,506,646,000**
(iii)	**Fungu 007: Ofisi ya Msajili wa Hazina**		
	Matumizi ya Kawaida	Sh.	60,585,131,000
	Matumizi ya Miradi ya Maendeleo	Sh.	1,670,691,000
	Jumla Ndogo	Sh.	**62,255,822,000**
Jumla Kuu - Matumizi ya Kawaida		Sh.	122,122,685,000
Jumla Kuu - Matumizi ya Miradi ya Maendeleo		Sh.	26,507,276,000
Jumla Kuu kwa Mafungu Yote		**Sh.**	**148,629,961,000**

06
Sura ya sita

HITIMISHO

109. ***Mheshimiwa Spika,*** kama nilivyotangulia kusema awali, Mkutano huu wa Bunge ni wa mwisho katika muhula huu wa kwanza wa Serikali ya Awamu ya Sita. Ninapenda kutumia fursa hii kukiri kuwa, katika kipindi chote cha muhula huu, Ofisi imenufaika sana na maoni na ushauri kutoka kwa Waheshimiwa Wabunge wote ambao umesaidia kuchochea uwekezaji na kuimarisha uchumi wa nchi yetu.

110. ***Mheshimiwa Spika,*** ninapenda kumshukuru Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa maono yake na maelekezo yaliyochochea uandaaji na usimamizi wa mipango na kuinua sekta ya uwekezaji kwa maendeleo ya Taifa letu. Aidha, akiwa kwenye ziara ya kikazi Jijini Tanga mnamo tarehe 01 Machi, 2025 aliendelea kuwahakikishia wawekezaji kuwa "***Tanzania imefunguka kwa uwekezaji, Tanzania ni salama kwa uwekezaji, na sera za uwekezaji za Tanzania ni rafiki na endelevu.”*** Kauli hiyo imekuwa chachu kwa wawekezaji wa ndani na nje ya nchi na imeendelea kuhamasisha idadi kubwa ya wawekezaji kuja kuwekeza Tanzania. **Hatuna shaka kwamba kwa mambo haya makubwa ya kimaendeleo aliyolifanyia Taifa letu, Watanzania kwa ujumla wataendelea kumuamini na kumpa kura nyingi katika uchaguzi mkuu utakaofanyika Oktoba, 2025.**

111. ***Mheshimiwa Spika,*** ninapenda kutoa pongezi kwa Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa kuchaguliwa kuwa mgombea wa kiti cha Urais pamoja na mgombea

mwenza Mheshimiwa Balozi Dkt. Emmanuel John Nchimbi kupitia tiketi ya Chama cha Mapinduzi (CCM), katika Uchaguzi Mkuu unaotarajiwa kufanyika mwezi Oktoba, 2025. Timu hii ni ya ushindi na hakuna shaka kuwa itashinda kwa kishindo. Kipekee nimpongeze Mheshimiwa Dkt. Hussein Ali Mwinyi, Rais wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi kwa kuteuliwa kuwa mgombea wa nafasi ya urais na Mwenyekiti wa Serikali na Baraza la Mapinduzi Zanzibar kupitia tiketi ya Chama cha Mapinduzi (CCM). **HAKIKA KAZI NA UTU – TUNASONGA MBELE**

112. ***Mheshimiwa Spika,*** ninapenda kutumia fursa hii kumpongeza na kumshukuru **Mheshimiwa Stanslaus Haroon Nyongo**, Mbunge makini wa Jimbo la Maswa Mashariki na Naibu Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji, kwa msaada mkubwa anaonipatia katika kutekeleza majukumu ya Ofisi. Nampongeza sana kwa uchapakazi na kujitoa kwake na ninapenda niwaombe Wananchi wa Jimbo la Maswa Mashariki wamrejeshe kwa kishindo katika Bunge lijalo. Aidha, namshukuru **Dkt. Tausi Mbaga Kida**, Katibu Mkuu na Watendaji Wakuu wa Taasisi kwa ushauri na usimamizi madhubuti wa majukumu ya Ofisi na Taasisi. Vilevile, nawashukuru Wakuu wa Idara, Vitengo na Wafanyakazi wote wa Ofisi na Taasisi zake, kwa ushirikiano na utekelezaji mzuri wa majukumu yao ya kila siku.

113. ***Mheshimiwa Spika,*** ninapenda kuwashukuru wadau wote waliochangia katika kufanikisha utekelezaji wa majukumu ya Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji, pamoja na taasisi zilizo chini yake. Wadau hao ni pamoja na Shirikisho la Sekta Binafsi Tanzania (TPSF), TradeMark Afrika, Taasisi ya Gatsby Africa, Umoja wa Ulaya, Serikali ya Uingereza na Taasisi zake ikiwemo Taasisi ya Utafiti na Maendeleo ya Uingereza (ODI), Benki ya Dunia, Chemba ya Wafanyabiashara,

Viwanda na Kilimo Tanzania (TCCIA), Shirikisho la wenye viwanda Tanzania (CTI), Taasisi ya Kilimo Afrika (AGRA), Shirika la Biashara na Maendeleo la Umoja wa Mataifa (UNCTAD), Benki ya Azania na Growth Teams.

114. ***Mheshimiwa Spika,*** kama nilivyotanguliwa hapo awali kuwashukuru wananchi wa Jimbo la Ubungo kwa kuendelea kuiunga mkono Serikali ya Awamu ya Sita na kunipa ushirikiano na imani wakati wote ninapoendelea kuwawakilisha, naomba niwaahidi kuwa tukiwa tunaelekea katika uchaguzi mkuu unaotarajiwa kufanyika mwezi Oktoba, 2025 na wakati utakapofika na kwa mapenzi ya Mwenyezi Mungu, mimi Kitila Alexander Mkumbo nipo tayari kuendelea kuwatumika kwa ari, moyo na nguvu zote.

115. Mheshimiwa Spika, mwisho kabisa, ninapenda nikushukuru tena kwa kunipa nafasi ya kuwasilisha hoja hii pamoja na Waheshimiwa Wabunge wote kwa kunisikiliza. Aidha, nawashukuru wote walioshiriki katika maandalizi ya hotuba hii na kuhakikisha inakamilika kwa wakati. Hotuba hii inapatikana katika tovuti ya Ofisi ambayo ni *www.planninginvestment.go.tz*

116. Mheshimiwa Spika, sasa ninaomba Bunge lako tukufu liidhinishe jumla ya **Shilingi 148,629,961,000** ikiwa **Shilingi 122,122,685,000** ni kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na **Shilingi 26,507,276,000** ni kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo kwa mwaka 2025/26.

117. Mheshimiwa Spika, naomba kutoa hoja.

01

02

03

04

01 Naibu Waziri wa Mipango na Uwekezaji, Mhe. Stanslaus Nyongo, akichangia mada aliposhiriki Kongamano la Kodi na Uwekezaji 2025 lililofanyika JNICC, Dar es Salaam, pembeni yake ni Kamishna Mkuu wa TRA, Bw. Yusuph Mwenda.

02 Waziri wa Mipango na Uwekezaji, Mhe. Prof. Kitila Mkumbo, na Waziri wa Maendeleo ya Kiuchumi wa Urusi, Mhe. Maxim Reshettnikov, wamesaini vipengele vya makubaliano ya kuimarisha ushirikiano wa biashara na uchumi kati ya Tanzania na Urusi.

03 Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Mhe. Kassim Majaliwa, akizindua rasmi maandalizi ya Mpango wa Pili wa Kuboresha Mazingira ya Biashara na Uwekezaji (MKUMBI II) katika hafla iliyofanyika jijini Dar es Salaam. Aliongozana na viongozi mbalimbali akiwemo Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais – Mipango na Uwekezaji, Mhe. Prof. Kitila Mkumbo, Mkuu wa Mkoa wa Dar es Salaam, Mhe. Albert Chalamila, na mwakilishi wa Umoja wa Ulaya, Bi. Karina Dzialowska.

04 Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania Mhe. Dkt. Samia Suluhu Hassan alikutana na kuzungumza na Rais wa Samsung C & T Corporation Oh Se-chul pamoja na ujumbe wake, Waziri wa Nchi Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji Mhe. Prof. Kitila Mkumbo na Katibu Mkuu Dkt. Tausi Kida, wameshiriki kikao hicho, Ikulu Jijini Dar es Salaam tarehe 03 Oktoba, 2024.

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

OFISI YA RAIS, MIPANGO NA UWEKEZAJI

PICHA ZA VIONGOZI WAKIWA KATIKA MATUKIO MBALI MBALI

01

02

03

04

01 Mhe. Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Picha hii ilipigwa siku ya Uzinduzi wa Mchakato wa Uandaaji wa Dira ya Taifa ya Maendeleo 2050, Disemba 09, 2023 Jijini Dodoma.

02 Mhe. Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania katika picha ya pamoja na viongozi mbalimbalimbali alipofungua Kikao kikao kazi cha pili cha mwaka cha wenyeviti wa bodi na watendaji wakuu wa taasisi na mashirika ya umma, Agosti 28, 2024 Kituo cha Mkutano cha Kimataifa cha Arusha (AICC). Kikao hicho huandaliwa na Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji kupitia Msajili wa Hazina.

03 Makamu wa Rais wa Tanzania Mhe. Dkt. Philip Isdor Mpango akiwasili kufungua Kongamano la kwanza la Dira ya Taifa ya Maendeleo 2050 jiii Dar es Salaam Juni 08, 2024, alikaribishwa na wenyeji wake, Mhe. Prof. Kitila Alexander Mkumbo (Mb.), Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji kulia na Katibu Mkuu Dkt. Tausi M. Kida.

04 Mhe. Prof. Kitila Alexander Mkumbo (Mb.), (Kulia) Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji, Katibu Mkuu Dkt. Tausi M. Kida (kushoto) na Mkuu wa Mkoa wa Tanga Mhe. Balozi Dkt. Batilida Buriani (katikati) wakifuatilia maoni ya wananchi kuhusu Dira ya Taifa ya Maendeleo 2050, Jijini Arusha

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

OFISI YA RAIS, MIPANGO NA UWEKEZAJI

UWEKEZAJI WA UMMA

01

02

03

04

01 Kilimo cha umwagiliaji Tanzania ni mbinu ya kilimo inayotumia mifumo ya kusambaza maji ili kumwagilia mimea badala ya kutegemea mvua pekee.

02 Daraja la J.P. Magufuli ni refu kuliko yote Afrika Mashariki na Kati na la sita barani Afrika likitanguliwa na la 6th October Bridge la Misri lenye urefu wa kilomita 20.5.

03 Kituo cha Umeme wa Maji cha Julius Nyerere ni mradi mkubwa unaojengwa kwenye Mto Rufiji, Tanzania, ukiwa na uwezo wa kuzalisha megawati 2,115. Mradi huu unatekelezwa na TANESCO kwa lengo la kuongeza upatikanaji wa umeme, kupunguza utegemezi wa vyanzo vya nje, na kuchochea maendeleo ya viwanda na uchumi wa taifa.

04 Treni hii ya kisasa imeboresha huduma za usafiri na kuchochea uchumi wa wananchi. TRC inasafirisha zaidi ya abiria 9,000 kwa siku na inaendelea kuboresha huduma kwa kutumia mifumo ya kisasa ya tiketi mtandaoni.

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

OFISI YA RAIS, MIPANGO NA UWEKEZAJI

UWEKEZAJI WA SEKTA BINAFSI

01

02

03

04

01 kiwanda cha GF Vehicles Assemblers (GFA) Kwa sasa, kiwanda hicho kimeajiri watu 100, wakiwemo waliodumu, wa mkataba na vibarua – wote wakichangia kwa pamoja ndoto ya Tanzania ya viwanda kuwa kweli.

02 Kiwanda cha vioo cha Keda (T) Ceramics Co. Ltd kilichopo Msufini, Mkuranga, ni sehemu ya juhudi za serikali kuimarisha sekta ya viwanda. Kiwanda hiki kinalenga kupunguza uagizaji wa vioo kutoka nje na kuongeza mauzo ya nje, huku kikichangia ajira na uchumi wa taifa.

03 Tanzania inaendelea kung'ara barani Afrika kama moja ya vinara wa utalii, huku idadi ya watalii na mapato kutoka sekta hiyo vikiongezeka mwaka hadi mwaka. Hii ni ishara ya mafanikio ya juhudi za serikali na wadau mbalimbali katika kukuza na kutangaza vivutio vyake vya kipekee kama Hifadhi ya Serengeti, Mlima Kilimanjaro, na fukwe za Zanzibar. Sekta hii inaendelea kuwa mhimili muhimu wa uchumi wa taifa na chanzo kikubwa cha ajira kwa Watanzania.

04 Kiwanda cha kutengeneza na kuunganisha ndege cha Airplane Africa Limited, kilichopo mkoani Morogoro, tayari kimekamilisha ndege tano aina ya Skyleader 600. Hiki ni kiwanda cha kwanza cha aina yake nchini kinachojihusisha na utengenezaji wa ndege ndogo, hatua inayoweka Tanzania kwenye ramani ya teknolojia ya anga Afrika.

Kiambatisho 1: Miradi Iliyosajiliwa na TIC Kisekta

Na.	Sekta	Idadi ya Miradi	Miradi Mipya	Miradi ya Upanuzi	Miradi ya Watanzania	Miradi ya Wageni	Miradi ya Ubia	Ajira	Mitaji (USD M)
1	Kilimo	74	70	4	29	34	11	54,859	1147.75
2	Majengo ya Biashara /Ujenzi	77	76	1	21	41	15	4,596	336
3	Miundombinu	12	12	0	4	6	2	107,085	394.51
4	Nishati	10	9	1	3	4	3	76457	405.56
5	Taasisi za Fedha	0	0	0	0	0	0	0	0
6	Rasilimali watu (Afya na Elimu)	14	14	0	9	5	0	1,739	77.28
7	Viwanda	305	291	14	67	172	66	30,902	3,336.50
8	Madini na Petroli	4	4	0	1	1	2	101	3.46
9	Huduma	22	22	0	5	12	5	2,475	323.5
10	Mawasiliano	3	2	1	0	2	1	777	808.4
11	Utalii	60	51	9	26	10	24	4,802	169.69
12	Usafirishaji	110	104	6	57	26	27	14,464	994.41
Jumla		**691**	**655**	**36**	**222**	**313**	**156**	**298,257**	**7,997.06**

Kiambatisho 2: Miradi Iliyosajiliwa na TIC Kimikoa

Mkoa	Idadi ya Miradi	Ajira	Mtaji ($Milioni)
Arusha	51	4,254	325.59
Dar-es-salaam	269	24,261	3,180.66
Dodoma	34	5,752	198.61
Geita	21	78,155	129.37
Iringa	7	749	34.46
Kagera	5	1,440	355.74
Katavi	6	1,811	116.89
Kigoma	4	558	81.75
Kilimanjaro	12	821	109.40
Lindi	11	511	85.53
Manyara	6	150	32.53
Mara	6	396	12.50
Mbeya	18	1,239	60.40

Mkoa	Idadi ya Miradi	Ajira	Mtaji ($Milioni)
Morogoro	21	10,659	477.36
Mtwara	6	1,254	46.18
Mwanza	28	3,504	579.73
Njombe	7	511	16.25
Pwani	133	158,798	1,577.31
Rukwa	4	478	11.14
Ruvuma	6	271	25.02
Shinyanga	11	1,064	417.68
Simiyu	2	45	5.50
Singida	4	130	7.26
Songwe	4	575	35.70
Tabora	2	111	5.81
Tanga	13	760	68.70
Jumla	**691**	**298,257**	**7,997.07**

Kiambatisho 3: Uwekezaji katika kipindi cha Serikali ya Awamu ya Sita

USAJILI WA MIRADI YA UWEKEZAJI – 2021 HADI MACHI 2025									
Na.	**Sekta**	**Idadi ya Miradi Kisekta Januari 2021 hadi Machi 2025**	**Miradi Mipya**	**Miradi ya Upanuzi**	**Miradi ya Watanzania**	**Miradi ya Wageni**	**Miradi ya Ubia**	**Ajira**	**Mitaji (USD M)**
1	Kilimo	197	186	11	65	90	42	170071	2321.17
2	Majengo ya Biashara/Ujenzi	216	211	5	66	108	37	15796	3738.83
3	Miundombinu	28	28	0	12	12	4	175071	822.68
4	Nishati	22	21	1	6	10	6	76625	558
5	Taasisi za Fedha	5	5	0	0	3	2	2897	619.52
6	Rasilimali watu (Afya & Elimu)	42	41	1	18	10	14	4648	264.55
7	Viwanda	983	948	35	252	521	215	126643	9786.55
8	Maliasili	1	1	0	0	1	0	20	0.65
9	Madini na Petrol	15	15	0	6	2	7	667	381.53
10	Huduma	81	81	0	19	35	27	8485	645.1
11	Mawasiliano	9	8	1	1	5	3	964	1015.19
12	Utalii	203	178	25	82	59	62	15081	1716.81
13	Usafirishaji	373	332	41	216	82	75	53706	3659.56
Jumla		**2,175**	**2,055**	**120**	**743**	**938**	**494**	**650,674**	**25,530.14**

Kiambatisho 4: Miradi iliyosajiliwa na Mamalaka ya EPZ

VIWANDA VILIVYOPEWA LESENI NA MAMLAKA KWA KIPINDI CHA JULAI, 2024 HADI MACHI, 2025

Na.	Jina la Kampuni	Mkoa	Sekta	*Origin of Shareholders*
1	King Charcoal Africa Ltd	Iringa	Manufacturing	Tanzania
2	Kilimanjaro Industrial Park	DSM	Infrastructures	Tanzania
3	Afriport Apparel Ltd	DSM	Infrastructures	Ireland
4	Afritech Green Crops Group (T) Co. Ltd	Handeni, Tanga	Agro procesing	China
5	SGC Investments Limited	KIGOMA	Agro procesing	Tanzania
6	Golden nuts cashews company	DSM	Agro procesing	Turkey
7	Asmara Exports Tanzania Ltd	DSM	Agro procesing	Tanzania
8	Korongo 3 Agribusiness Limited	Mbeya	Agro procesing	Sychelles, America & Russia
9	Lubaex Tanzania Limited	DSM	Manufacturing	Israek
10	Keys East Africa Limited	Arusha	Agro processing	KENYA
11	East African Conveyors Supplies Limited	Shinyanga	Manufacturing	Tanzania & South Africa
12	ER-Kang Tanzania Company Limited	DSM	Agro procesing	Indian
13	Ssr Polyplast Private Limited	DSM	Manufacturing	Chinese
14	Jia Shan Wood Company Limited	DSM	Manufacturing	
15	Meta Green Tanzania Limited	DSM	Manufacturing	Indian
16	Muricado Fruit Supplies Ltd.	Njombe	Agro processing	Tanzanian
17	Hindva Mining Company Limited	Tanga	Mining	Tanzanian
18	Guanrui Mining Group Limited.	Morogoro	Mining	Chinese
19	SL Worldwide Technology Resources Company Limited	Tanga	Mining	Singapore
20	Agrigreennuts Tanzania Limited.	Mtwara	Agro processing	Chinese
21	Balaji Lumbers And Ply Limited	Iringa	Forestry	Indian
22	Grand Ruby Group Limited.	Mtwara	Agro processing	Chinese
23	Hems Agribusiness Company Limited	Dsm	Agro processing	Britain
24	Lili Nuts Company Limited	Mtwara	Agro processing	Chinese
25	Mimea Estates Limited	Iringa	Agro processing	Dutch
26	Marriotti Earth Resources Limited	Katavi	Mining	Tanzania
27	Medical Stores Department (Msd).	Dsm	Healthy	Tanzanian

VIWANDA VILIVYOPEWA LESENI NA MAMLAKA KWA KIPINDI CHA JULAI, 2024 HADI MACHI, 2025				
28	Lindi Graphite Technology Limited	Lindi	Mining	Tanzanian
29	Starya Industries Limited	Pwani	Manufacturing	Indian

Kiambatisho 5: Miradi iliyosajiliwa na Mamlaka ya EPZ Kisekta

Na.	**SEKTA**	**IDADI YA MIRADI**	***Capital Level (USD Millions)***	***Annual Turnover (USD Millions)***	**Ajira**
1	Afya	1	34.11	55.10	431
2	Kilimo	13	154.61	94.29	2,668
3	Madini	5	20.78	57.63	452
4	Misitu	1	2.00	3.45	100
5	Miundombinu	2	126.50	15.00	2,159
6	Uzalishaji Viwandani	7	92.62	33.81	1,275
Jumla		**29**	**430.62**	**259.28**	**7,085**

Kiambatisho 6: Miradi iliyosajiliwa na Mamlaka ya EPZ Kimikoa

Na.	**Mkoa**	**Idadi ya Miradi**	**Ajira**	**Miradi ya Watanzania**	**Miradi ya Wageni**	**Miradi ya Ubia**	**Capital Level (USD Millions)**	**Annual Turnover (USD Millions)**
1	DSM	11	3,527	3	8	0	274.41	101.19
2	Iringa	3	545	1	2	0	11.25	11.97
3	Mtwara	3	595	0	3	0	58.00	8.75
4	Tanga	3	1,282	1	2	0	52.28	13.78
5	Arusha	1	100	0	1	0	1.00	13.00
6	Katavi	1	70	1	0	0	5.00	10.00
7	KIGOMA	1	61	1	0	0	8.72	36.00
8	Lindi	1	60	1	0	0	12.48	41.35
9	Mbeya	1	200	0	1	0	2.50	1.00
10	Morogoro	1	40	0	1	0	1.02	3.50

Na.	Mkoa	Idadi ya Miradi	Ajira	Miradi ya Watanzania	Miradi ya Wageni	Miradi ya Ubia	Capital Level (USD Millions)	Annual Turnover (USD Millions)
11	Njombe	1	97	1	0	0	0.80	0.84
12	Pwani	1	500	0	1	0	2.50	5.00
13	Shinyanga	1	8	0	0	1	0.66	12.90
Jumla		**29**	**7,085**	**9**	**19**	**1**	**430.62**	**259.28**

Imetayarishwa na:
Ofisi ya Rais, Mipango na Uwekezaji
Mji wa Serikali-Mtumba
1 Barabara ya Ardhi,
S.L.P. 104,
40403 DODOMA.

Barua pepe: ps@planninginvestment.go.tz
Simu: +255 (026) 2962384
Tovuti: www.planninginvestment.go.tz